CENTRUM HISTORII I KULTURY ROMÓW
INSTYTUCJA KULTURY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
KULTURALNA MAŁOPOLSKA

Jerzy Dębski

Transport Romów z Wiednia do KL Auschwitz 9 kwietnia 1943

Jerzy Dębski

Transport Romów z Wiednia do KL Auschwitz 9 kwietnia 1943 r.

Ustawy Norymberskie i szereg aktów wykonawczy do nich stworzyły architekturę ideologiczną oraz prawno-formalną masowej zagłady na niespotykaną skalę, która była realizowana przez wszystkie struktury władzy niemieckiego nazistowskiego państwa. Wspomniane ustawy odnosiły się tylko do dwóch nacji, tj. Żydów i Romów, co nie oznaczało, iż obok zdecydowanego wyniszczenie wcześnie wymienionych nie planowano również ostatecznego rozwiązania kwestii słowiańskiej w ramach *Generalplan Ost*.

Wybuch II wojny światowej stał się cezurą wprowadzania w życie tego obłędnego przedsięwzięcia. Duża dysproporcja ilościowa pomiędzy populacjami Żydów i Romów niewątpliwie warunkowała podejście niemieckich czynników decyzyjnych do sposobu realizacji założonych planów.

W przypadku ludobójstwa Żydów zaowocowała z żelazną konsekwencją niemiecka *die amtliche Gründlichkeit* (urzędowa staranność) poprzez ponad dwuletnią gettoizację żydowskiej ludności, następny etap stanowiły organizacyjno-logistyczne rozwiązania zapadłe w trakcie uruchomienie wiosną 1942 r. w ramach *Aktion Reinhardt* ośrodków masowej zagłady w Bełżcu, Sobiborze, Treblince i Chełmnie nad Nerem aż po apogeum tej hekatomby w postaci fizycznego unicestwienia w ciągu sześciu tygodni w maj i czerwcu 1944 r. ponad czterystu tysięcy węgierskich Żydów na terenie KL Auschwitz II – Birkenau [1].

W przypadku Romów naczelne gremia niemieckiej władzy właściwie prawie do końca 1942 r. nie wypracowały *Richtlinien* czyli trybu postępowania do ich masowego wymordowania. Oczywiście lokalne przedstawiciele III Rzeszy kierowali się w tym względzie ogólnymi przesłankami ideologicznymi, stąd tuż po wybuchu II wojny światowej z końcem września 1939 r. funkcjonariusze Einsatzkommando 16, którzy dokonali licznych zbrodni na Polakach i Żydach w ramach Aktion Tannenberg, zatrzymali koło wsi Czyste Wody tabor Romów, a następnie wszystkich ich wymordowali na cmentarzu żydowskim w Skarszewach [2]. Prawdopodobnie była to pierwsza zbrodnia na Romach na terenie Polski. W literaturze przedmiotu zostało opisanych blisko 180 takich miejsc w obecnych granicach państwa polskiego. Można przyjąć, iż znaczna część, jeżeli nie większość Romów, została zgładzona właśnie w takich okolicznościach. Zbrodnie na Romach odbywały się również w pełnym majestacie nazistowskiego prawa. Najlepiej o tym świadczy przypadek Władysława Adlera, ur. 25 kwietnia 1911 r., z zawodu robotnika. 25 października 1939 r. został aresztowany w Lobsen (Łobeżnicy) jako podejrzany o to, że 3 września 1939 r. w Bydgoszczy postrzelił Niemkę. Sondergericht Bromberg (sąd specjalny w Bydgoszczy) skazał go za to na karę śmierci przez rozstrzelanie. 13 kwietnia 1940 r. wyrok został wykonany w miejscowym więzieniu [3]. Na terenie Polski nie zastosowały wobec Romów wykluczenia i izolacji w osobnych dzielnicach mieszkaniowych – gettach, jak miało to miejsce w przypadku ludności żydowskiej. Nie przeszkodziło to wszakże okupantowi wykorzystywać tych miejsc do osadzania w nich Romów. Już 8 października 1939 r. utworzono pierwsze getto na terenie GG w Piotrkowie Trybunalskim [4].

---

[1] I. Baxter, *Getta w okupowanej Polsce*, Warszawa 2021; W. Scheffler, *Die Wannsee-Konferenz und ihre historische Bedeutung*, (in:) *Erinnern für die Zukunft – Ansprachen und Vortäge zur Eröffnung der Gedenkstätte Haus der Wannsee-Konferenz*, Berlin 1992, s. 17-34; *Akcja Reinhardt. Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie*, (red.) D. Libionka, Warszawa 2004; H. Safrian, *Eichmann-Männer*, Wien 1993.

[2] P. Kaszyca, *Eksterminacja Romów w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945*, (w:) *50-lecie zagłady Romów 3. VIIII. 1944 – 3. VIII. 1994 KL Auschwitz-Birkenau*, W. Długoborski (wyd.), Oświęcim 1994, s. 88.

[3] AIPN, Cyganie w obozach, więzieniach i gettach na podstawie ankiet terenowych Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskiej w Polsce, Ankieta terenowa Okręgowej Komisji w Bydgoszczy „Egzekucje", sygn. BU3055/858, s. 1.

[4] *Anordnungsblatt für Stadt und Landkreis Petrikau*, 26 października 1939, nr 3, s. 3.

Gdzie z końcem 1941 r. lub na początku roku następnego osadzono w nim kilkadziesiąt romskich rodzin (ponad 100 osób) [5]. Po likwidacji getta w listopadzie 1942 r. część Romów osadzono w różnych obozach pracy przymusowej na terenie Kielecczyzny [6]. Około 2 tys. Romów trafiło też do getta w Warszawie. Wzmianki w zachowanej dokumentacji o przebywających w nim Cyganach przypadają na wiosnę 1942 r., czyli na krótko przed wielką akcją likwidacyjną. Wiadomo na przykład, że 22 kwietnia 1942 r. osadzono w nim pierwszą grupę dziesięciu Romów z Kwieków, a w następnych dniach przywożono grupy Sinti z Berlina i Hanoweru, którzy początkowo zostali umieszczeni w więzieniu przy ulicy Gęsiej [7]. Ponadto w maju tego samego roku wydane zostało w Warszawie rozporządzenie o przymusowym przesiedleniu Romów do getta i konfiskacie ich dobytku. W tym czasie w gadzinowym Nowym Kurierze Warszawskim ukazała się informacja pod znamiennym tytułem Razem z Żydami i Cyganie za murami [8].

Oddzielnym wątkiem ludobójstwa dokonanego na Romach Z początkiem listopada 1941 r. do getta w Łodzi (Litzmannstadt) przywieziono 5007 Romów, którzy wcześniej byli osadzeni w Zigeuner--Anhaltelager Lackenbach (obóz internowania dla Cyganów), a pochodzili z Burgerland i Steiermark, przy czym wśród deportowanych znajdowało się 2318 dorosłych i 2689 dzieci [9]. Odpowiedzialność za deportację, łącznie z wypełnieniem wszelkich zagadnień logistycznych, ponosiło kierownictwo Kriminalpolizeileitstelle Wien (Wiedeń) w osobach: Regierungsdirektor Kapphenst, Oberregierungsrat Zaucke i Oberregierungsrat Pokorny [10]. Transporty docierały do stacji kolejowej Łódź-Radogoszcz. Romowie, mimo iż znaleźli się na terenie podlegającym samorządowi getta, zostali ściśle odizolowani w specjalnym obozie ograniczonym ulicami: Brzezińską, Głowackiego, Starosikowską i Towiańskiego. Teren ten został ogrodzony drutem kolczastym oraz wypełnioną wodą fosą, gdzie można było się dostać dwoma bramami [11]. Zarząd nad obozem sprawowała niemiecka Policja Kryminalna (Kripo) w porozumieniu z administracją getta. Do pełnienia funkcji komendanta (komisarza) został oddelegowany 28 października (niecały tydzień przed przybyciem pierwszego transportu) Kriminaloberassistent Eugen Jansen, który do momentu przeniesienia do Ghetto Litzmannstadt pełnił służbę w Kriminalpolizeileitstelle Hamburg [12]. Do utrzymywania wewnętrznego ładu powołano na wzór żydowskiej romską Służbę Porządkową, a wszystkie sprawy organizacyjne pozostawały w gestii samorządu żydowskiego, którym kierował Chaim Mordechaj Rumkowski jako der Älteste der Juden in Lodz/Litzmannstadt (starszy Żydów w Łodzi) [13]. Fala tyfusu pochłonęła co najmniej 600 ofiar [14]. Jej ofiarą padł również komendant obozu Eugen Jansen, który zaraził się tyfusem i 23 grudnia 1941 r. zmarł na oddziale zakaźnym jednego z łódzkich szpitali [15]. Należy zaznaczyć, że ów obóz dla Romów był w niemieckiej praktyce okupacyjnej ewenementem. W żadnym innym getcie utworzonym na terenie polskich ziem Romowie nie zostali odizolowani w taki sposób. Przetrwał on zaledwie dwa miesiące. W literaturze przedmiotu do dzisiaj trwa dyskusja na temat: kiedy Zigeunerlager Litzmannstadt został zlikwidowany? W pierwszym powojennym opracowaniu wskazano na 12 stycznia 1942 r. jako datę graniczną dla likwidacji obozu, tj. wywiezienia ostatnie go transportu Romów do ośrodka

---

[5] ARIH, Relacje, relacja Pawła Bazylewicza z 10 sierpnia 1998 r.; relacja Ireny Dolińskiej z 28 maja 1998 r.

[6] ARIH, Relacje, relacja Jana Wysockiego z 24 sierpnia 1998 r.

[7] Adama Czerniakowa dziennik getta warszawskiego 6 IX 1939–23 VII 1942, M. Fuks (wyd.), Warszawa 1983, s. 19, 215.

[8] *Nowy Kurier Warszawski*, z 28 maja 1942, nr 131.

[9] F. Freund, B. Perz, K. Stuhlpfarrer, Das Ghetto Lodz, Wiedeń 1993, s. 71-74.

[10] E. Thurner, Nationalsozialismus und Zigeuner in Österreich, (w:) Veröffentlichungen zur Zeitgeschichte, (red.) E. Weinzierl, E. Hanisch i K. Stuhlpfarrer, Wiedeń-Salzburg 1983, t. 2, s. 101.

[11] AIPN, J. Wróbel, Przemiany ludnościowe spowodowane polityką okupanta hitlerowskiego w tzw. „regencji łódzkiej" w latach 1939–1945, mps., sygn. BU 3414/5, s. 238.

[12] N. Steinborn, „Parteisoldaten". Die Hamburger Polizei im 3. Reich, Hamburg 1987, s. 87.

[13] A. Mostowicz, Żółta gwiazda i czerwony krzyż, Łódź 2013, s. 57.

[14] K. Fings, Nationalsozialistische Zwangslager für Sinti und Roma, (w:) Der Ort des Terrors. Geschichte der nationalsozialistischen Konzentrationslager, W. Benz, B. Distel (red.), München 2010, t. 9, s. 209.

[15] Kronika getta łódzkiego/Litzmannstadt Getto 1941–1944, Julian Baranowski i in.(red.), Łódź 2009, t. 1, s. 409.

zagłady w Kulmhof am Ner (Chełmno nad Nerem) [16]. Ustalenia te uważane były za obowiązujące aż do końca ubiegłego wieku [17]. Natomiast obecnie badacze wyrażają w tej kwestii odmienny pogląd. Julian Barański przyjął, że obóz romski w Łodzi został pomiędzy 5 a 12 stycznia 1942 r. zlikwidowany [18]. Natomiast datację pomiędzy 2 a 9 stycznia 1942 r. była skłonna przyjmować Łucja Pawlicka-Nowak [19]. Według najnowszych ustaleń Andrzeja Grzegorczyka proces decyzyjny zmierzający do likwidacji obozu rozpoczął się 9 i trwał do 18 grudnia 1941 r., następnie prawie niezwłocznie przystąpiono do jego realizacji [20]. Kolejną formą prześladowań były organizowane przez lokalne władze okupacyjne obozy pracy przymusowej dla Cyganów (Zwangsarbeitslager für die Zigeuner) oraz obozy przymusowej pracy dla Polaków, Żydów i Cyganów (Zwangsarbeitslager für die Polen, Juden und Zigeuner). Pierwszy z takich obozów tymczasowych istniał od maja do listopada 1940 r. w Bełżcu. Pierwszych więźniów, właśnie Romów, usytuowano na terenie miejscowego folwarku, a przywiezionych tam później Żydów i Po laków w parowozowni i młynie. Na przełomie zimy i wiosny 1942 r. wy dzielono na tym terenie dwie kamienice, w których osadzono kilkanaście romskich rodzin. Ponadto od końca maja 1940 r. funkcjonował na południe od Zamościa, przy ówczesnej granicy pomiędzy GG a Związkiem Sowieckim, kolejny obóz pracy przymusowej, w pierwszym rzędzie dla Romów. Miał on liczyć około 500 więźniów [21]. Sprzeczności w zachowanych w znikomej ilości źródłach pozostawiają otwartą kwestię, czy podlegał on administracyjnie obozowi w Bełżcu, czy był obozem samodzielnym.

Należy zauważyć, iż obozy pracy odegrały znaczniejszą rolę jako narzędzie eksterminacyjne Romów od funkcjonujących w systemie *SS-Wirtschafts-Verwaltung-Hauptamt* (Główny Urząd Gospodarki i Administracji SS): KL Majdanek, KL Stutthof, KL Groβ-Rosen i od stycznia 1944 r. KL Plaszow.

Prace w zasobie Archiwum Państwowego Muzeum na Majdanku w Lublinie pozwoliły na pewne ustalenie informacji o 29 Romach, więźniach KL Lublin. Ponadto w różnych zespołach dokumentów wytypowano 91 więźniów zarejestrowanych jako staatenlos Aso (bezpaństwowi aspołeczni); obecnie jest prowadzona weryfikacja źródłowa, która pozwoli na ustalenie, ilu z nich było romskiego pochodzenia. Należy jeszcze zaznaczyć, iż w trakcie ewakuacji KL Lublin w kwietniu 1944 r. w obozie według meldunku OPUS (Centralna Opieka Więzienna) przebywało 81 Romów, w tym 50 mężczyzn i 31 kobiet [22] .

W literaturze przedmiotu 2 września 1939 r. przyjmuje się jako datę rozpoczynającą funkcjonowanie obozu Stutthof w Sztutowie. Nosił on od chwili utworzenia różne nazwy, do stycznia 1942 r., tj. do włączenia go w strukturę Inspektoratu Obozów Koncentracyjnych. 14 kwietnia 1942 r. placówki Kripo w Wiedniu, Innsbrucku i Grazu deportowały do niego pierwszych ośmiu więźniów Romów [23]. Ponadto w tym dniu Kripo z Kattowitz (Außendienststelle Gleiwitz),

---

[16] W. Bednarz, Obóz straceń w Chełmnie nad Nerem, Warszawa 1946, s. 18.

[17] A. Galiński, Obóz dla Cyganów w Łodzi (Zigeunerlager in Litzmannstadt), Biuletyn Okręgowej Komisji Badan Zbrodni Hitlerowskich w Łodzi Instytut Pamięci Narodowej 1989, t. 1, s. 47-56; idem, Obóz dla Cyganów, (w:) Obozy hitlerowskie Łodzi, A. Głowacki, S. Abramowicz (red.), Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytut Pamięci Narodowej, Łódź 1998, s. 235-251.

[18] J. Baranowski, Obóz cygański w Łodzi 1941–1942 / The Gypsy Camp in Łódź 1941–1942, Łódź 2003; idem, Das Zigeunerlager in Litzmannstadt 1941–1942 /Obóz cygański w Łodzi 1941–1942, Łódź 2013.

[19] Świadectwa Zagłady. Obóz w Chełmnie nad Nerem. Getto wiejskie Czachulec, Ł. Pawlicka-Nowak (opr.), J. Adamska (współpr.), Gdańsk 2014, s. 33, przyp. 35.

[20] A. Grzegorczyk, Obóz cygański w getcie łódzkim (1941–1942), Zagłada Żydów. Studia i Materiały 2021, nr 17, s. 478-479.

[21] AIPN, *Zarządzenia i okólniki dotyczące ogólnego położenia Cyganów, Das Schreiben des Kreishauptmanns Zamosc vom 8. Juni 1940 an das Amt des Generalgouverneurs, Chef des Amtes in Krakau*, sygn. BU3055/856, s. 61.

[22] ARIH, Materiały, Kwerenda dotycząca więźniów Romów w KL Lublin, sygn. Kw/12/23, s. 1-6.

[23] AMSt, Politische Abteilung, Einlieferungsbuch, sygn. I-IIE-6, s. 113; J. Dębski, Romowie więźniami KL Stutthof, Dialog – Pheniben 1999, nr 1, s. 7-17.

Opola, Magdeburga i Królewca (Königsberg) przekazały do KL Stutthof jeszcze pięciu Romów [24]. Łącznie w obozie tym do końca wojny osadzono co najmniej 57 Romów [25].

Natomiast w źródłach dotyczących KL Groß-Rosen zachowały się dane o 20 romskich więźniach [26].

10 stycznia 1944 r., istniejący od końca 1942 r., Zwangsarbeitslager Plaszow włączono w system Inspektoratu Obozów Koncentracyjnych jako KL Plaszow bei Krakau. Początkowo umieszczano w nim ludność żydowską z krakowskiego getta, z czasem trafiali do niego mieszkańcy okolic Krakowa. Dla Polaków wydzielono w jego granicach odrębny obóz. Przez cały okres funkcjonowania, w wyniku wyniszczającej pracy i licznych zabójstw, obóz płaszowski pochłonął tysiące ofiar, głównie krakowian: Żydów i Polaków. Obok nich znaleźli się również Romowie. Źródła jedno znacznie stwierdzają, iż Romowie znaleźli się w nim w jesieni 1943 r., czyli w wówczas funkcjonującym Zwangsarbeitslager für die Juden (obóz pracy przymusowej dla Żydów). Zdecydowaną ich większość wcześniej aresztowano podczas ukrywania się we wsiach Pogórza Wielickiego, Beskidu Małego i Beskidu Makowskiego, po czym na krótko osadzano w areszcie przejściowym w Kalwarii Zebrzydowskiej i następnie kierowano ich do wspomnianego obozu [27]. Stan bazy źródłowej nie pozwala na ustalenie liczby Romów osadzonych w KL Plaszow. Wiadomo jedynie o kilkunastu rodzinach, m.in.: Buriańskich, Ciuroniach, Ciuryjach, Migrach. Stąd liczbę osadzonych można jedynie szacować na 50 – 70 osób [28].

Najczęściej wykorzystywanym narzędziem w masowej zagładzie Romów pozostawały wykonywane przez lokalne niemieckie władze policyjne (czasem z pomocą miejscowych sił porządkowych) egzekucje przez rozstrzelanie, które były najskuteczniejsze od strony logistycznej przy terytorialnym rozproszeniu romskie populacji, co wiązało się również ze stosunkowo najmniejszymi kosztami. Obecnie w literaturze przedmiotu podaje się, że miało ich miejsce co najmniej sto osiemdziesiąt [29].

Jako egzemplifikację stosowania tego środka w tym miejscu przytoczę cztery z nich, które miały miejsce w bliskim sąsiedztwie, a mianowicie w Szczurowej, Żabnie oraz w lesie Radłowskim między Borzęcinem i Bielczą.

Do najbardziej znanych zbrodni na Romach należą przede wszystkim egzekucje w Szczurowej i Żabnie, które cechuje zarówno bliskość czasowa, jak i geograficzna. Obie miały miejsce na początku lipca 1943 r., a odległość między Szczurową a Żabnem wynosi niewiele ponad 20 kilometrów. Egzekucje te łączyły również te same osoby odpowiedzialne za ich prze prowadzenie – funkcjonariusze Ordnungspolizei z Dąbrowy Tarnowskiej oraz granatowi policjanci z posterunku w Otfinowie, pod dowództwem volksdeutscha z Zaolzia, wachmajstra Engelberta Guzdka [30]. Rankiem 3 lipca 1943 r. funkcjonariusze otoczyli domy zamieszkałe przez Romów w Szczurowej. Mieszkańcy zostali załadowani na przygotowane wozy i przewiezieni na miejscowy cmentarz, gdzie dokonano egzekucji przez rozstrzelanie 93 osób [31].

9 lipca 1943 r. historia się powtórzyła, a modus operandi i sprawcy byli ci sami. W tym dniu Romowie zostali zgromadzeni na rynku w Żabnie, po czym (49 osób) zostali rozstrzelani. Warto również sobie uświadomić, iż w tej samej okolicy rok wcześniej, w lipcu 1942 r., w lesie Radłowskim koło Borzęcina i Bielczy dokonano dwóch innych mordów. W pierwszym przypadku było to

---

[24] AMSt, Politische Abteilung, Einlieferungsbuch, sygn. I-II-E-6, s. 14 i in.

[25] AMSt, Politische Abteilung, Transportlisten, sygn. POL-AMS-I-IIb-10-126; ARIH, Materiały, Kwerenda dotycząca więźniów Romów w KL Stutthof, sygn. Kw/12/98, s. 1-7; ARIH, Baza danych, Romowie – Porajmos, rek. 77-97.

[26] ARIH, Materiały, Kwerenda dotycząca więźniów Romów w KL Groß-Rosen, sygn. Kw/12/98, s. 1-8.

[27] ARIH, Relacje, relacja Ilony Buriańskiej z 9 sierpnia 1997 r.; relacja Karoliny Pawłowskiej (de domo Buriańska) z 9 sierpnia 1997 r.

[28] ARIH, Relacje, relacja Andrzeja Mirgi z 11 sierpnia 1997 r.

[29] P. Kaszyca, *op. cit.*, s, 88-93,

[30] T. S. Krasnodębski, Policjant konspiratorem. Szesnaście lat na muszce Gestapo i Bezpieki, Kraków 2007, s. 161-162.

[31] ARIH, Relacje, relacja Krystyny Gil (de domo Ciuroń) z 17 sierpnia 1997 r; M. Antosz, Ostatni dzień życia, W zakolu Raby i Wisły 2005, nr 4, s. 30-31.

zastrzelenie 29 osób, w tym 21 dzieci, trzech mężczyzn i pięciu kobiet, a w drugim 41 osób. Najmłodsza ofiara miała pięć miesięcy. Sprawcami byli funkcjonariusze Ordnungspolizei z Brzeska pod dowództwem oberwachmeistra, W. Hentschke, i granatowi policjanci z posterunku w Borzęcinie [32].

W dziejach Porajmos miejsce szczególne wręcz symboliczne zajmuje KL Auschwitz. Tam wypełniła się paradoksalna prawidłowość, którą sformułował badacz dziejów Romów Michael Zimmermann „*Program biologicznej zagłady Romów realizowany przez nazistów z pobudek rasowych różnił się nurty tej polityki polegające na próbie przepędzenia Romów lub ich osiedlenia, znalazły swoje rozwiązanie w tak typowej dla reżimu nazistowskiego zbrodniczej formie: Romów uśmiercono w tym „jednym" miejscu, gdzie przepędzenie i osiedlenie stały się po wieczne czasy identyczne* [33].

Proces prześladowań i zagłady Romów w nim można podzielić na dwa etapy. Pierwszy z nich obejmował okres od 6 kwietnia 1941 r., tj. osadzenia w tym obozie koncentracyjnym pierwszego Roma Christiana Bambergera numer więźniarski 12855, którego przywieziono transportem z Warszawy, a cezurą go zwieńczającą pozostawała data 26 lutego 1943 r. początkująca istnienie na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau *Zigeunerfamilienlager*. W ciągu prawie dwudziestu dwóch miesięcy osadzono czterystu pięćdziesięciu dziewięciu romskich, a dynamikę deportacji przedstawia poniższy wykres [34].

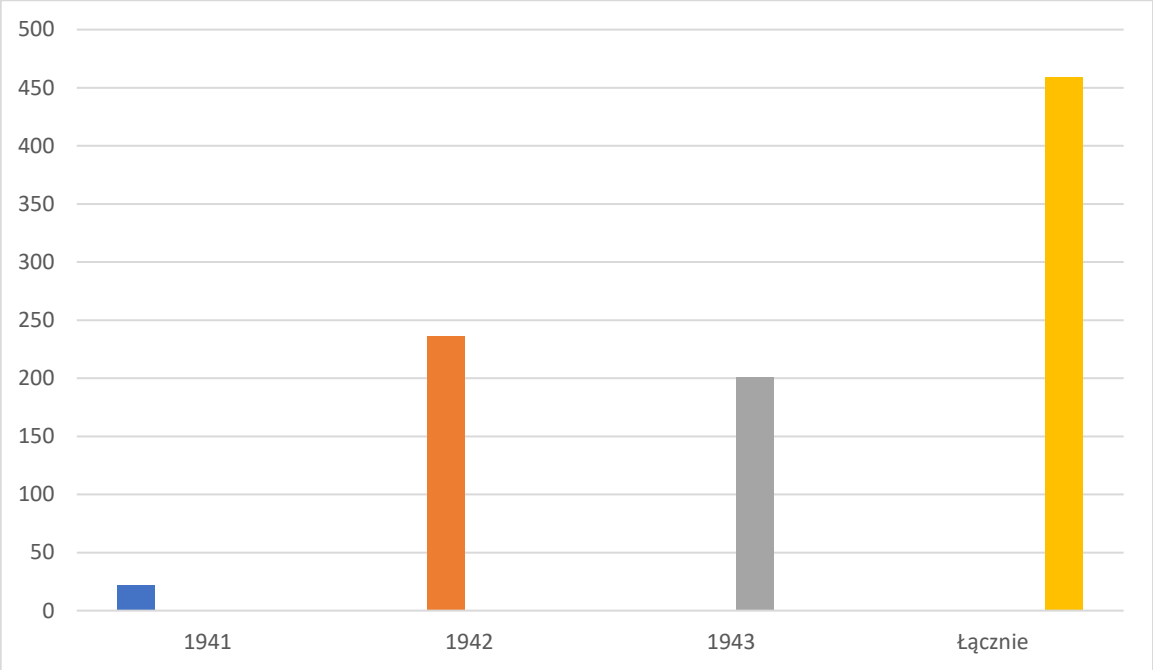

We wspomnianym okresie Romów deportowano do KL Auschwitz najczęściej w niewielkich transportach zbiorowych lub większe grupy w dużych transportach wraz z Polakami i Żydami. Właśnie dwa z nich wymagają szczególnego zaprezentowania. W obydwu znaleźli się Polacy, Żydzi i Romowie osadzeni w więzieniu w Tarnowie i więzieniu przy ulicy Montelupich w Krakowie. Pierwszy z nich przybył 28 stycznia a drugi 16 lutego 1943 r.

---

[32] Dane zaczerpnięte z przygotowywanego do druku opracowania L. Kołodziejskiego, Cmentarze na Gminy Borzęcin, https://brzesko.ws/DesktopModules/Articles/ArticlesView.aspx?tabID=0&ItemID=11773&mid=10640 (dostęp: 27.10.2023).

[33] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, (red. J. Parcer, München-New York-Paris 1993, s. 10.

[34] J. Dębski, *Pierwsi Romowie w KL Auschwitz*, Dialog-Pheniben 2025, nr 39, s. 24-29; P. Setkiewicz, S. Kapralski, J. Dębski, *Romowie i Sinti w KL Auschwitz*, s. 211.

Prawdopodobnie w połowie stycznia 1943 r. na szczeblu KdS Krakau zapadła decyzja o przeprowadzeniu policyjnej akcji prewencyjnej przeciwko tzw. elementom asocjalnym, w praktyce głównie skierowanej przeciwko Romom. Warto przypomnieć, że już 16 grudnia 1942 r. SS-Reichsführer Heinrich Himmler wydał rozporządzenie dotyczące traktowania Sinti i Romów, a 15 stycznia 1943 r. w Reichskriminalpolizeiamt – Urzędzie Policji Kryminalnej Rzeszy w Berlinie – odbyła się konferencja, podczas której przygotowano plan i założenia organizacyjno-logistyczne deportacji Sinti i Romów do ośrodków odosobnienia [35]. Wydarzenia te wskazują na połączenie inicjatyw centralnych władz policyjnych Rzeszy z działaniami podjętymi przez lokalne jednostki KdS Krakau. Realizacja całej akcji została powierzona właściwym terenowo jednostkom policyjnym: Grenzpolizeikommissariat Zakopane, Außendienststelle Tarnow, Grenzpolizei-kommissariat Neu Sandez (Nowy Sącz), Grenzpolizeikommissariat Jessel (Jasło) oraz Grenzpolizeikommissariat Sanig (Sanok). Kwestia uczestnictwa i pomocy funkcjonariuszy polskiej policji granatowej w tej akcji pozostaje jednak otwarta [36]. Prawdopodobnie między 17 a 20 stycznia 1943 r. dokonano szeregu aresztowań Romów, który po przez lokalne więzienia trafili do więzienia w Tarnowie [37]. transport liczący 1477 mężczyzn i 515 kobiet z więzień w Tarnowie i Krakowie. Osadzeni otrzymali numery obozowe: mężczyźni od 95039 do 96515, a kobiety od 32089 do 32603193. Wśród przybyłych dominowali Polacy i Polki, było wśród nich też trzech polskich Żydów. Ciekawym aspektem tego transportu była deportacja do obozu 103 Romów, w tym 34 mężczyzn i 69 kobiet, co stanowiło swego rodzaju ewenement. Warto zaznaczyć, że w zachowanych aktach KL Auschwitz znajdują się szczegółowe informacje jedynie o około jednej trzeciej deportowanych z tego transportu. Jednak analiza dostępnych źródeł oraz rejestracji więźniów pozwala przypuszczać, że liczba Romów osadzonych w Auschwitz tego dnia wyniosła 94 osoby.

Dziesięć dni przed utworzeniem *Zigeunerfamilienlager* na terenie odcinka B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau, tj. 16 lutego 1943 r. KdS Krakau skierował do KL Auschwitz transporty z więzień w Tarnowie i Krakowie, które liczyły 979 mężczyzn (numery więźniarskie od 102526 do 103504) i 303 kobiety (numery więźniarskie 35636 do 35938) [38]. Zdecydowaną większość z nich stanowili Polacy aresztowani w różnych akcjach represyjnych we wschodnich powiatach Małopolski, a ponadto znaczna grupa Żydów deportowanych ze względów rasowych. Również nim przywieziono kilkunastu Ukraińców i Łemków. W tym transporcie również znalazło się osiemdziesięciu sześciu Romów (trzydziestu jeden mężczyzn i pięćdziesiąt pięć kobiet).
Natomiast w rozpatrywanym okresie, tj. przed utworzeniem *Zigeunerfamilienlager* skierowano do KL Auschwitz dwa transporty 3 i 7 grudnia 1942 r., w których znaleźli się tylko Romowie. 3 grudnia 1942 r. *Führer vom Dienst* (oficer dyżurny) odnotował, iż o godzinie 12^{00} skierował pododdział w składzie jeden podoficer i dziesięciu szeregowych na stację kolejową w Auschwitz w celu odebrania transportu dziewięćdziesięciu trzech Romów [39]. W tym transporcie znajdowało się szesnastu mężczyzn oraz siedemdziesiąt siedem kobiet, którzy wcześniej byli osadzeni w *Zwangsarbeitslager für die Zigeuner* (obóz pracy przymusowej dla Cyganów) w Letach i zdecydowanej większość byli w podeszłym wieku [40]. Natomiast w ewidencji obozowej zarejestrowano dziewięćdziesięciu dwóch, gdyż jednemu z nich Franciszkowi Dehnelowi udało się zbiec w trakcie zamieszania

[35] Por. K. Fings, Eine „Wannseekonferenz" über die Vernichtung der Zigeuner? Neue Forschnungsergebnisse zum 15. Januar 1943 und dem „Auschwitz Erlaß", (w:) Jahrbuch für Antisemitismusforschung, W. Benz (red.), Berlin 2006, t. 15, s. 303-333.
[36] T. S. Krasnodębski, *op. cit.*, s. 161-164.
[37] APMA-B, Zbiór Korespondencji, Korespondencja APMA-B z Janem Czerwonobrodą, sygn. IV-8521/375/61; APMA-B, Inne Zespoły, *Książka więzienia Tarnów*, t. 5, s. passim.
[38] APMA-B. Materiały Obozowego Ruchu Oporu, *Liste der Männer- und Frauentransporte*, t. 20. sygn .D-RO/123.
[39] APMA-B. Kommandantur, *Das Buch des Führers vom Dienst*, t. t. sygn. D-AuI-1/3, s. 154.
[40] V. Kladivova, *Konečná stanice Auschwitz-Birkenau*, Olomouc 1994, s. 20.

spowodowanego przy przejmowaniu transportu na stacji kolejowej Auschwitz [41]. Spośród szesnastu mężczyzn dwunastu zostało poświadczonych w zachowanej spuściźnie aktowej po KL Auschwitz. Natomiast wszystkie kobiety takiego poświadczenia nie posiadają. W zachowanych wykazach numerycznych transportów sporządzonych przez więźniarską organizację podziemną w odnośnym dniu wydano w obozie numery więźniarskie dla mężczyzn od 79965 do 79988 (jako transport zbiorowy) i dla kobiet od 26370 do 26465 (również jako transport zbiorowy). Łącznie w obydwu transportach trafiło do KL Auschwitz dwustu jedenastu Romów (trzydziestu dziewięciu mężczyzn i sto siedemdziesiąt dwie kobiety).

Geneza *Zigeunerfamilienlager* na terenie odcinka B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau była związana z niezachowanym w spuściźnie archiwalnej o III Rzeszy rozporządzeniu SS-Reichsführera Heinricha Himmlera (tzw. *Himmler-Erlass*) z 16 grudnia 1942 r. Miesiąc później 15 stycznia 1943 r. odbyła się w Berlinie, w Reichskriminalpolizeiamt (Główny Urząd Policji Kryminalnej Rzeszy), konferencja, która może być porównywana do Wannseekonferenz. W jej trakcie przyjęto wytyczne dotyczące Endlösung der Zigeunerfrage (ostateczne rozwiązanie kwestii cygańskiej). Na podstawie zapadłych ustaleń w Głównym Urzędzie Bezpieczeństwa Rzeszy został opracowany szczegółowy plan i założenia organizacyjno-logistyczne deportacji Romów do ośrodków odosobnienia. Wypracowany plan 29 stycznia 1943 r. został wysłany jako Rundbrief (pismo okólne) do wszystkich jednostek policyjnych na terenie Rzeszy i krajów okupowanych [42]. W ten sposób stworzono podstawy funkcjonowania na terenie Auschwitz-Birkenau oddzielnego obozu dla Romów – *Zigeunerfamilienlager*. Równolegle na odcinku B.II.e prowadzona siłami więźniów intensywne prace budowlane, które w momencie przywiezienia pierwszego transportu Romów 26 lutego 1943 r. były dalekie od ukończenia. Pomiędzy 26 lutego 1943 r. a 2 sierpnia 1944 r. do *Zigeunerfamilienlager* deportowano dwadzieścia tysięcy dziewięćset czterdziestu trzech (dziesięć tysięcy dziewięćdziesiąt czterech mężczyzn i dziesięć tysięcy osiemset czterdzieści dziewięć kobiet), których przywieziono w stu osiemdziesięciu transportach [43]. Ponad to po połowie marca 1943 r. dostarczono transportem z Białegostoku około tysiąc siedmiuset Romów, a ponieważ stwierdzono wśród nich kilka przypadków tyfusu plamistego, stąd odizolowano ich w bl. 20 i 22, po czym kilka dni później zostali wymordowani w komorze gazowej [44]. Wśród osadzonych największą grupę stanowili Romowie z niemiecką przynależnością państwową 62,59%, (liczbach bezwzględnych trzynaście tysięcy dwadzieścia siedem) po nich deportowani z Protektoratu Czech i Moraw 20,91% (w liczbach bezwzględnych cztery tysiące pięćset osiem) oraz z polską przynależnością państwową 6,08% (w liczbach bezwzględnych tysiąc trzysta siedemdziesiąt) [45].

Poczucie i umiłowanie wolności oraz związana z nim potrzeba ciągłego przemieszczania się, ustawicznego wędrowania głęboko tkwią w mentalności Romów-Cyganów. Te wartości i upodobania podlegały istotnym determinantą zewnętrznym w okresie nazizmu i II wojny światowej, kiedy to nastał czas swoistej apokalipsy.

Wspomniane już cechy mentalne Romów w połączeniu z nieludzkimi warunkami bytowania w obozie skłaniały ich od podejmowania ucieczek z KL Auschwitz. Oczywiście nie była to decyzja łatwa z uwagi na bardzo dobre zabezpieczenie obozu i terenów do niego przylegających oraz

---

[41] APMA-B. Inne Zespoły – Staatspolizeistelle Litzmannstadt, *Fernschreiben über die Fluchten*, t. 3, sygn. IZ-8/Gestapo Łódź/3, s. 350; J. Dębski, *Ucieczki Romów z KL Auschwitz*, Dialog – Pheniben 2025, nr 39, s. 79-80.

[42] Por. K. Fings, *op. cit.*, s. 303-333; APMA-B, D-RF-3/ RSHA/118/4, Erlaß – Sammlung RKPA, t. 118/4, s. 333-340; M. Zimmermann, Verfolgung, vertrieben, vernichtet. Die nationalsozialistische Vernichtungspolitik gegen Sinti und Roma, Essen 1989, s. 61-64.

[43] P. Setkiewicz, S. Kapralski, J. Dębski, *op. cit.*, s. 225-238.

[44] J. Dębski, J. Talewicz-Kwiatkowska, *Prześladowania i zagłada Romów podczas II wojny światowej w świetle relacji i wspomnień*, Warszawa 2007, s. 99.

[45] *Results of data Analisis=Wyniki badań komputerowych=Statistische Auswertungen*, (w:) *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 2, München-New York-Paris 1993, s. 1471, 1474.

stosowane w tym względzie przez władze SS policyjne techniki [46]. Te czynniki spowodowały, iż ogółem z KL Auschwitz zbiegło czterdziestu dziewięciu Romów, z tego trzydziestu trzech przypada na *Zigeunerfamilienlager* trzydziestu trzech, a ich losy prezentuje poniższa tabela [47].

Losy uciekinierów

Osadzeni w bl. 11	Rozstrzelani	Zastrzeleni	Zwolnieni z bl. 11	Przeniesieni	Zmarli	Zbiegli transp.	Utonięcie	Los nieznany
40	36	3	2	1	1	2	1	6

Przedstawiona w lakonicznym skrócie problematyka prześladowań i zagłady Romów podczas II wojny światowej ma posłużyć do zaprezentowania zagadnień związanych z codziennością organizacyjno-logistyczną realizacji masowej eksterminacji. Za przykład posłużył pięćdziesiąty czwarty transport Romów z Wiednia do *Zigeunerfamilienlager* w KL Auschwitz II – Birkenau z 9 kwietnia 1943 r. sto jedenaście romskich mężczyzn i kobiet, w tym znaczną część dzieci poniżej dziesiątego roku życia.

Zapewne w połowie marca 1943 r. Kriminalpolizeileitstelle Wien uzbrojona w odpowiednie narzędzie pod postacią okólnika szefa Reichskriminalpolizeiamt SS-Gruppenführera Arthura Nebego 29 stycznia 1943 r. odnośnie do rozwiązania kwestii cygańskiej, przystąpiła planistycznych i organizacyjnych prac nad szeroko zakrojoną akcję przeciwko Romom, która zakładała trzy etapy realizacyjne. Najpierw skierowano rozkazy do lokalnych jednostek policyjnych odnośnie do aresztowań Romów na planowanym obszarze, tj. na zachodzie granicę stanowiły Salzburg oraz Innsbruck a na wschodzie Ołomuniec (zasięg terytorialny został ustalony na podstawie miejsc zamieszkania aresztowanych). Już 30 kwietnia 1943 r. meister der Schutzpolizei (odpowiednik – w SS-Sturmscharführer - w Policji Państwowej II RP starszy przodownik) Franz Lanek otrzymał rozkaz wyjazdu jako dowódca konwoju transportu Romów do KL Auschwitz i pobrał 35 RM jako koszty delegacji [48]. Do 1 do 6 kwietnia 1943 r. lokalne jednostki policyjne dokonywały aresztowań a zatrzymani byli gromadzeni w zbiorczym więzieniu w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach [49]. Zakres terytorialny akcji w oczywisty sposób pokrywał się z geografia aresztowań, która obejmowała *Ostmark* (Austria) i *Protektorat Böhmen und Mähren* (Czechy i Morawy). Największy odsetek przewidzianych do deportacji do KL Auschwitz pochodził z tego obszaru, a mianowicie sześćdziesiąt pięć osób czyli 58%, z Ostmark dwadzieścia trzy osoby, tj. 20%, a pozostałych dwudziestu sześciu aresztowano na terenie rdzennej Rzeszy, bądź nie można ustalić jego miejsca (22%). Taki rozkład aresztowań warunkował logistyczne rozwiązanie odnośnie do ich

[46] T. Iwaszko, *Ucieczki więźniów z obozu koncentracyjnego Oświęcim*, Zeszyty Oświęcimskie 1963, nr 7, s. 4-24; J. Dębski, *Tablice obozowe źródłem do historii KL Auschwitz*, Zeszyty Oświęcimskie 1995, nr 21, s. 144-148.

[47] J. Dębski, *Ucieczki Romów z KL Auschwitz*, Dialog – Pheniben 2025, nr 39, s. 81, 95; P. Setkiewicz, S. Kapralski, J. Dębski, *op. cit.*, s. 280-289.

[48] ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien, *Vermerk zum Befehl vom 30. März 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/aq/001.jpg, dostęp 27.02.2026 ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien, *Wachbatalion Wien – Nachweisung vom 30. März 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/ar/001.jpg, dostęp 27.02.2026 r.

[49] ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien - Kommando der Schutzpolizei, *Gestalltung eines Begleitskommandos vom 5. April 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/as/001.jpg, dostęp 27.02.2026 r.

skomasowania przed deportacją do KL Auschwitz nie w Wiedniu, a w Lundenburgu (Břeclav) i skierowanie transportu z tego miasta do Auschwitz (Oświęcim). 5 kwietnia 1943 r. z składu 2. kompanii Schutzpolizei Wachbatalion Wien sformowano oddział wartowniczy do konwoju w ilości siedmiu wachmanów: Richard Plopla, Anton Brenneis, Hiromyn Geier, Raimund Haas, Friedrich Kortenhof, Johann Leitl i Ludwig Neuhold, którzy również pobrali po 35 RM jako koszty delegacji [50]. Oddelegowanie obejmowało trzy dni, stąd pobrali pełne oprzędzenie, tj. broń krótką z pięćdziesięcioma sztukami amunicji, broń długa z zapasem sześćdziesięcioma sztukami amunicji, chełmy, menażki, manierki, chlebaki, tornistry z zawartością dwóch kocy, latarki z zapasem baterii, przybory toaletowe i opatrunki osobiste oraz racje żywnościowe na trzy dni [51]. 8 kwietnia 1943 r. rzeczony oddział dojechał o godzinie 4[56] z wiedeńskiego Dworca Północnego do Lundengurga (Břeclav) i tam od miejscowego policyjnego urzędnika przejęli transport wraz całą dokumentacją, po czym ruszyli w kierunku Auschwitz [52].

Cała akcja była kontynuowana do końca kwietnia 1943 r. a w jej ramach w jeszcze trzech transportach: 16, 23 względnie, 24 i 30 kwietnia 1943 r. łącznie osadzono w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau dwa tysiące czterdziestu ośmiu Romów [53].

Rano 8 kwietnia 1943 r. na kolejowym dworcu w Lundenburg (Břeclav) wachmani załadowali do dwóch wagonów-więźniarek najprawdopodobniej stu pięciu Romów i transport skierowano do KL Auschwitz. W trakcie jazdy dołączono w Breslau (Wrocław) dwóch romskich więźniów aresztowanych przez miejscową jednostkę policji kryminalnej, a mianowicie Augusta Rose, Karla Weinlicha [54]. Ponadto Kriminalpolizei Darmstadt wysłała do Breslau wcześniej aresztowanego Antona Buriańskiego, aby go dołączyć do transportu [55]. Prawdopodobnie w Breslau również do tego transportu dokooptowano Bruno Franza, Waldemara Kimkeita (aresztowany przez Kriminalpolizeileitstelle Hamburg), Hansa Weissa, Gertrud Rose, Brigitt Moer, Marie Richter i Marie Dewis. Gwoli porządku deportowani Romowie po rejestracji w obozie otrzymali numery więźniarski: od kobiety od Z-6697 do Z-6758, a mężczyźni Z-6005 do Z-6056. Rzeczony fakt został potwierdzony właściwymi wpisami w *Hauptevidenzbücher des Zigeunerlagers* (Główne Księgi Ewidencyjne Obozu Cygańskiego) [56].

---

[50] ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien, *Wachbatalion Wien – Nachweisung vom 7. April 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/av/001.jpg, dostęp 28.02.2026 r.

[51] ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien - Kommando der Schutzpolizei, *Gestalltung eines Begleitskommandos vom 5. April 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/as/001.jpg, dostęp 27.02.2026 r.

[52] *Ibidem.*

[53] ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien – Kommando der Schutzpolizei, *Gestalltung eines Begleitskommandos vom 13. April 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/aw/001.jpg, dostęp 28.02.2026 r.; ITS-Arolsen, ITS-Arolsen, Kriminalpolizeileitstelle Wien – Kommando der Schutzpolizei, *Gestalltung eines Begleitskommandos vom 24. April 1943*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Child%20Tracing%20Branch%20General%20Documents/General%20Documents/01010006/aa/ax/ba/001.jpg, dostęp 28.02.2026 r.; *Kalendarz wydarzeń w KL Auschwitz*, t. 3, P. Setkiewicz, J. Lachendro (red. nauk.), Oświęcim 2024, s. 1008, 1016, 1026; P. Setkiewicz, S. Kapralski, J. Dębski, *op. cit.*, s. 232.

[54] ITS-Arolsen, Politische Abteilung – KL Auschwitz, *Häftlingspersonalbogen*; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/501126?s=Rose%20August&t=223892&p=6, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Politische Abteilung – KL Buchenwald, *Häftlingspersonalbogen*; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6945906?s=Rose%20August&t=1767604&p=6, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7388825?s=Weinlich%20Karl&t=1827241&p=0, dostęp 08.02.2026 r.;

[55] ITS-Arolsen, Politische Abteilung – KL Auschwitz, *Häftlingspersonalbogen*; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/496920?s=Burianski%20Anton&t=223868&p=21, dostęp 09.02.2026 r.

[56] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 1-2, München-New York-Paris 1993, s. 460-461, 1084-1085.

Dwa przypadki deportacji do KL Auschwitz opisywanym transportem wymagały odrębnego wyjaśnienia, a mianowicie Hansa Weissa i Waldemara Kimkeita. Hans Weiss był w momencie przywiezienia do KL Auschwitz miesięcznym niemowlęciem. W zachowanej spuściźnie aktowej po KL Auschwitz znajduje się jego *Sterbeeintrag* (wpis do księgi zgonów), stąd wiemy, iż urodził się w Erfurcie a jego rodzicami byli: Edmund i Berta de domo Kreutz [57]. W *Hauptevidenzbücher des Zigeunerlagers* (Główne Księgi Ewidencyjne Obozu Cyganów) pod datą 9 kwietnia 1943 r. nie figurują takie osoby [58]. Wśród deportowanych 9 kwietnia 1943 r. znalazł się tylko Gustav Weiss, urodzony 5 lutego 1920 r. w Neukirchen Kreis koło Kassel, mieszkający w czasie wojny w Gießen, ale jego matką była Anna Weiss [59]. W zachowanej bazie źródłowej nie znalazłem odpowiedzi na pytanie odnoście z kim Hans Weiss został deportowany do KL Auschwitz. Natomiast Waldemar Klimkeit z urodzenia *Szczecinianin*. Podczas II wojny światowej z powodów rasowych 12 lutego 1942 r. został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Hamburg [60]. Zachowane źródła nie pozwoliły na ustalenie, gdzie przebywał przez ponad rok od momentu aresztowania do osadzenia w KL Auschwitz i w jaki sposób został dołączony do transportu, który przybył do obozu 9 kwietnia 1943 r.

Struktura wieku deportowanych zamknęła się w przedziale czasowym siedemdziesięciu dwóch lat. Najstarsza osoba Aloisia Winter numer więźniarski Z-6697 urodziła się 5 marca 1871 r., a najmłodszy Hans Weiss numer więźniarski Z-6056 urodził się miesiąc i sześć dni przed osadzeniem w KL Auschwitz, tj. 3 marca 1943 r. W XIX w. przyszło ich ma świat sześcioro a w pierwszym dwudziestoleciu XX w. osiemnaścioro. Odsetek dzieci do lat piętnastu wymościł prawie 48% (w liczbach bezwzględnych 54). Jedną rzecz należy szczególnie podkreślić, aresztowano i zesłano wymienionym transportem do KL Auschwitz szesnaścioro dzieci urodzonych pomiędzy 1938 r. a 1943 r.

Struktura wieku Romów deportowanych do KL Auschwitz 9 kwietnia 1943 r.

1871-1880	1881-1890	1891-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1943
2	3	6	13	9	34	43	4

Romów aresztowano bardzo często całymi rodzinami, stąd ze względów poznawczych niezwykle ważne było ustalenia filiacji. W przypadku omawianego transportu zachowana baza źródłowa nie jest wystarczająco obszerna, dlatego nie zawsze było to osiągalne. Niemniej w kilku przypadkach udało się poza wszelką wątpliwością ustalić te związki; Poniżej zostały one zaprezentowane:

Rodzina Steinerów składająca się z matki i trzech córek – Hermina Steiner po mężu Brandauer od urodzenia mieszkała w Linzu-Hart nr 38, po między 1936 r. rozwiodła się, a jej najstarsza córka Elisabeth urodzona 26 kwietnia 1936 r. pozostaje odnotowana w źródłach jako Steiner – Brandauer, natomiast młodsze Johanna urodzona 22 lutego 1941 r. i Monika urodzona 27 lutego 1943 r. występują jako Steiner [61]. Matka 15 kwietnia 1944 r. przeniesiono ją do KL Ravensbrück,

---

[57] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t.17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 726.

[58] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 1-2, München-New York-Paris 1993, s. 460-461, 1084-1085.

[59] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 127.

[60] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2025 r.

[61] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; [61] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 331; [61] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 1442.

gdzie otrzymała numer więźniarski 36084. 21 sierpnia 1944 r. znalazła się w KL Buchenwald – Hasag Schlieben a 16 września 1944 r. w KL Buchenwald – Hasag Altenburg numer więźniarski 28210. 10 października 1944 r. przeniesiona do KL Auschwitz. Natomiast 29 października przywieziona na powrót do KL Ravensbrück, numer więźniarski 80791, dalsze losy nieustalone, córki zginęły w KL Auschwitz [62].

Bracia Schneebergerowie (filiacja bardzo prawdopodobna w źródłach jako najbliższa ich krewna występuje ta sama osoba), najstarszy brat Ferdinand urodzony 24 października 1924 r., 16 kwietnia 1944 r. przeniesiony do KL Buchenwald, numer więźniarski 42266, po czym 29 października 1944 r., do KL Mittelbau – Dora, gdzie był ostatni raz oświadczony w źródłach, Karl urodzony 27 kwietnia 1926 r. również 16 kwietnia 1944 r. przeniesiony do KL Buchenwald, numer więźniarski 42329, od 15 do 27 stycznia 1945 r. przebywał w KL Sachsenhausen, numer więźniarski 106163, następnie z powrotem w KL Buchenwald numer więźniarski 45234 i w tym obozie był po raz ostatni poświadczony w źródłach, Johann urodzony 7 lipca 1927 r., także 16 kwietnia przeniesiony do KL Buchenwald, numer więźniarski 42259, a 16 czerwca 1944 r. do KL Flossenbürg, numer więźniarski 12729, dalszy los nieznany, najmłodszy Hermann urodzony 9 września 1933 r. w nieustalonych okolicznościach zginął w KL Auschwitz [63].

Rodzina Danielów, ojciec Karl, urodzony 7 stycznia 1902 r. w Zakwitz mieszkał z żoną w Břeclav w północnych Czechach. Tam na początku kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 został z powodów rasowych aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Po rejestracji otrzymał numer więźniarski Z-6037 i osadzono go w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau, żona Albine de domo Francik, urodzona 8 kwietnia1900 r. w Burs Vartemigura (lokalizacja miejscowość nieustalona)numer więźniarski Z-6740, 17 lutego 1944 r. zginęła w KL Auschwitz, starsza córka Katharine urodzona 8 sierpnia 1930 r. w Břeclav, numer więźniarski Z-6741, 8 maja 1943 r. zginęła w KL Auschwitz, młodsza Vlasta urodzona 16 grudnia 1934 r. w Břeclav, numer więźniarski Z-6742, 14 kwietnia 1944 r. zginęła w KL Auschwitz, starszy syn Karl urodzony w 1936 r, w Břeclav, numer więźniarski Z-6038, losy nieustalone najprawdopodobniej zginął w KL Auschwitz, średni Josef urodzony w 1940 r. w Lundenburg (Břeclav), losy nieustalone najprawdopodobniej zginął w KL Auschwitz, najmłodszy Emil urodzony 2 lipca 1942 r. w Lundenburg (Břeclav), 30 kwietnia 1943 r. (we wpisie do księgi zgonów figuruje data 1 maja 1943 r.) [64].

---

[62] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Ravensbrück, *Häftlings – Überstellungsliste von KL Auschwitz am 29.10.1944*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/3764760?s=Steiner%20Hermine&t=230022&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 331; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 1442 *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, (red. J. Parcer, München-New York-Paris 1993, s. 458.

[63] ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Buchenwald, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048759?s=Schne eberger%20Ferdinand&t=1781331&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-452-038?s=Schneeberger%20Ferdinand, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048794?s=Schneeberger%20Johann%20&t=1781335&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/9844427?s=40553&t=1108800&p=0, dostęp 04.02.2026 r.; *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 2, München-New York-Paris 1993, s. 1084.

[64] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 632; *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 2, München-New York-Paris 1993, s. 1084; .

Rodzina Walterów, ojciec Josef urodzony 2 marca 1902 r. Waldenstein Dolna Austria, numer więźniarski Z-6028, 25 września 1943 r. zginął w KL Auschwitz, matka Elisabeth urodzona 13.12.1898 r. w Schattendorf, gmina Mattersburg Burgerland, matka Franciska Brand, mąż Josef. Podczas II wojny światowej mieszkała przy Straβe der SA 19 w Znaim (Znojmo), numer więźniarski Z-6729, 7 sierpnia1943 r. zginęła w KL Auschwitz, starszy Anton urodzony 23 marca 1922 r. w Baden koło Wiednia, z zawodu odlewnik. W okresie międzywojennym i podczas II wojny światowej mieszkał w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach. W KL Auschwitz otrzymał numer więźniarski Z-6029, 12 grudnia 1943 r. przeniesiono go do KL Natzweiler – Struthof, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim 6594, 2 kwietnia 1945 r. znalazł się w KL Dachau, numer więźniarski 148400, tam 30 kwietnia 1945 r. wyzwolony. Po II wojnie światowej do 1949 r. przebywał wraz dużą grupą Romów ocalonych z zagłady w obozach dla *DP* (przesiedleńcy) w Böblingen i Boxdorf, następnie wyemigrował do Kanady [65].

Matka, trzy córki i syn, Rozalie Vasek, urodzona 13 września 1908 r. w Urbanitz. Co najmniej od 1933 r. mieszkała w Břeclav (Lundenburgu, jej adres zamieszkania w czasie wojny to Mackensenstraβ 2). Tam na początku kwietnia z córkami z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. wszystkie przywieziono do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-7634. Po rejestracji osadzone w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 19 marca 1944 r. zginęła w KL Auschwitz, najstarsza córka Anastazie urodzona 20 grudnia 1933 r. w Břeclav, numer więźniarski Z-6736, 7 lutego 1944 r. zginęła w KL Auschwitz, średnia Elisabeth, urodzona w 1936 r. Břeclav, numer więźniarski Z-6737, najmłodsza Barbara, urodzona 16 marca 1940 r. w Lundenburgu, numer więźniarski Z-6735, 72 kwietnia 1943 r. zginęła w KL Auschwitz. Syn Ulrich, urodzony 22 września 1928 r., matka Rozalie, z zawodu robotnik W latach trzydziestych ubiegłego wieku mieszkał w rodzinnym mieście. Tam 11 marca 1943 r. z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymał numer więźniarski Z-6033. Następnie osadzono go w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. Od 16 kwietnia do 19 października 1943 r. zatrudniony w komandzie *Deutsche-Ausrüstungswerke* (*DAW*). Następnie do 26 października przebywał jako chory w *HKB*. Następnie do 4 kwietnia 1944 r. pracował w komandzie *Bauhof* . 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim 41951. W maju 1944 r. ostatni raz poświadczony w źródłach jako chory w *HKB*. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [66].

---

[65] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 2, München-New York-Paris 1993, s. 1084; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 18/1943, sygn. D-Au-I-2/42, s, 930; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Kommandantur – KL Natzweiler – Struthof, *Postzensurstelle*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/3246220?s=Walter%20Anton&t=2437608&p=12, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen. Politische Abteilung, - KL Dachau, *Häftlingspersonalbogen,* https://collections-server.arolsen-archives.org/G/SIMS/01010602/0250/55936477/001.jpg, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, DP Listen Böblingen – Boxdorf, *Wykazy imienne przesiedleńców*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/81971579?s=Walter%20Anton&t=230443&p=14, dostęp 06.02.2026 r.;

[66] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 121; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 22/1943, sygn. D-AuI-2/44, s. 274; *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, (red. J. Parcer, München-New York-Paris 1993, s. 460-461; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections-server.arolsen-archives.org/G/SIMS/01010503/1436/52175650/001.jpg, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Buchenwald, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.

Matka, trzech synów i córka, Franziska Bamberger, urodzona 9 lutego 1909 r. w Bratslebrunn (miejscowość niezlokalizowana). W okresie drugiej wojny światowej mieszkała z dziećmi z Znaim (Znojmo). Tam z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6738. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau – jej dalsze losy nieustalone, najprawdopodobniej zginęła w KL Auschwitz, starszy syn Johann, urodzony 25 sierpnia 1931 r. w miejscowości Blina (Blin) koło Usti nad Łabą, podczas II wojny światowej mieszkał z matką i rodzeństwem w Znaim (Znojmo), po aresztowaniu z przyczyn rasowych deportowany do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6034, 17 sierpnia 1943 r. zginął w KL Auschwitz, średni Eduard, urodzony 11 kwietnia 1934 r., podczas II wojny światowej mieszkał z matką i rodzeństwem w Znaim (Znojmo), po aresztowaniu z przyczyn rasowych deportowany do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6035 – 25 października 1943 r. zginął w KL Auschwitz, najmłodszy Raimund (Raymund), urodzony 22 maja 1939 r. w Znaim (Znojmo), tam z matką i rodzeństwem z powodów rasowych aresztowany, następnie deportowany do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6036 – 23 listopada 1943 r. zginął w KL Auschwitz, córka Olga, urodzona 5 lipca 1935 r. w Šternberk na Morawach koło Ołomuńca, następnie z matką i braćmi mieszkała w Znaim (Znojmo), z powodów rasowych aresztowana i deportowana do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6739 – jej dalsze losy nieustalone, najprawdopodobniej zginęła w KL Auschwitz [67].

Rodzeństwo Artmanów, ich rodzice to Eduard i Marianne de domo Frost, Podczas II wojny światowej mieszkali przy Am Bergel 6 w Znaim (Znojmo), dwóch braci i cztery siostry: starszy Ignatz, urodzony 20 listopada 1937 r. w Christkirchen w Górnej Austrii. 9 kwietnia 1943 r. przywieziony do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6047. 9 lipca 1943 r. zginął w KL Auschwitz, młodszy Rudolf, urodzony 2 maja 1939 r. Schaffem (miejscowość niezlokalizowana), numer więźniarski Z-6046 – 18 maja1943 r. zginął w KL Auschwitz. Najstarsza siostra Marie, urodzona 15 lutego 1923 r. w Horitschon Burgerland. Podczas wojny mieszkała z synem Wilhelmem z Znaim (Znojmo). Tam z powodów rasowych wraz synem Wilhelmem aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6747. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.IIe w KL Auschwitz II - Birkenau – jej dalsze losy nieustalone. Aloisie, urodzona 10 grudnia 1930 r. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam otrzymała numer więźniarski Z-6748 i została osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. W KL Auschwitz przebywała do 2 sierpnia 1944 r. Następnie znalazła się w KL Ravensbrück. 3 marca 1945 r. przeniesiono ją do KL Mauthausen – Gusen, gdzie została oznaczona numerem więźniarski 1192. Tam przebywał w obozie macierzystym względnie w jednym z czterech podobozów, w których umieszczono kobiety a mianowicie: Lenzing (praca przy produkcji włókien syntetycznych w firmie Lenzing Zwolle AG), Hirtenberg na południe od Wiednia(fabryka amunicji Wilhelm-Gustloff-Werke), Sankt Lambrecht w Styrii (praca w gospodarstwie rolnym SS), Mittersill (Schloβ Mittersill) w powiecie Zell am See, kraj związkowy Salzburg. Jej dalsze losy nie zostały ustalone. Anna, urodzona 11 maja 1933 r. w Sankt Peter w Badenii Wirtembergii, . 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam otrzymała numer więźniarski Z-6749 i została osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. W KL Auschwitz przebywała do 2 sierpnia 1944 r. Następnie znalazła się w KL Ravensbrück. 3 marca 1945 r. przeniesiono ją do KL Mauthausen – Gusen, gdzie została oznaczona numerem więźniarski 1193. Tam przebywał w obozie macierzystym względnie w jednym z czterech podobozów, w których

[67] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, (red. J. Parcer, München-New York-Paris 1993, s. 460-461; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t.21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 834; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 1031.

umieszczono kobiety a mianowicie: Lenzing (praca przy produkcji włókien syntetycznych w firmie Lenzing Zwolle AG), Hirtenberg na południe od Wiednia(fabryka amunicji Wilhelm-Gustloff-Werke), Sankt Lambrecht w Styrii (praca w gospodarstwie rolnym SS), Mittersill (Schloβ Mittersill) w powiecie Zell am See, kraj związkowy Salzburg. Jej dalsze losy nie zostały ustalone. Karoline, urodzona 23 października 1934 r. w Grazu. W okresie II wojny światowej mieszkała z rodzicami i rodzeństwem przy Bergelstraβe 6. Tam z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6750. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 17maja 1943 r. zginęła w KL Auschwitz [68].

Rodzeństwo Rehberger, Marianne, urodzona 29 grudnia 1926 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Sophie Rehberger, zawód bez zawodu. W międzywojniu mieszkała w rodzinnym mieście, tam z początkiem kwietnia 1943 r, z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6707, po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 13.08.1943 r. zginęła w KL Auschwitz, Rudolf urodzony 29 grudnia 1927 r. w Mikulo**v** (Nikolsburg) na Morawach, matka Sophie Rehberger, zawód bez zawodu. W okresie międzywojennym mieszkał w rodzinnym mieście. Tam z początkiem kwietnia 1943 r. z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9.04.1943 r. przywieziony do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6011. Po rejestracji osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 8 grudnia 1943 r. zginął w KL Auschwitz [69].

Matka córka i syn, Barbara Rehberger, urodzona 3 maja 1910 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, ojciec Dominik, matka Therese do domo Raiminius, z zawodu bez zawodu. Do wybuchu II wojny światowej mieszkała przy Badhausplatz 14 w rodzinnym mieście. Z początkiem kwietnia 1943 r z powodów rasowych aresztowana. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia numer więźniarski Z-6714. Tam osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 12 października 1943 r. zginęła w KL Auschwitz, córka Helene, urodzona 10 lutego 1932 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Barbara Rehberger. Podczas II wojny światowej mieszkała z córką i synem przy Badhausplatz 14 w rodzinnym mieście. 9 kwietnia1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6715. Tam osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 28 listopada 1943 r. zginęła w KL Auschwitz, syn Wilhelm, urodzony 3 września 1934 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Barbara Rehberger. Podczas II wojny światowej mieszkał z matką i siostrą przy Badhausplatz 14 w rodzinnym mieście. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia,

---

[68] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 1008; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 14, sygn. D-AuI-2/2014, s. 542; *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, (red. J. Parcer, München-New York-Paris 1993, s. 460-461; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 614; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/1865441?s=Artmann%20Aloisie&t=2286059&p=0, dostęp 16.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/1865441?s=Artmann%20Aloisie&t=2286059&p=0; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-26-4_01012604-001-083?s=Artmann%20Anna, dostęp 16.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-26-4_01012604-001-083?s=Artmann%20Anna, dostęp 16.02.2026 r.; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 14/1943, sygn. D-AuI-2/1801, s. 323.

[69] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 18/1943, sygn. D-AuI-2/42, s. 1175; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 23/1943, sygn, D-AuI-2/45, s. 605.

numer więźniarski Z-6715. Tam osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau 16 października 1943 r. zginął w KL Auschwitz [70].

Matka i trzy córki, Anna Knopp de domo Rehberger, urodzona 12 stycznia 1903 r. w Olomouc - Ołomuniec (Olmütz) z zawodu robotnica, Przed 3 września 1924 4r. zamieszkała Mikulov (Nikolsburg) na Morawach. Tam na początku kwietnia 1943 r. z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6710, po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II. w KL Auschwitz II – Birkenau, 1 października 1943 r. zginęła w KL Auschwitz, jej najstarsza córka Therese, urodzona 3 września1924 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau numer więźniarski Z-6711, 22 lutego 1944 r. zginęła w KL Auschwitz, średnia Marie, urodzona 19 października 1932 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, również znalazła się w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6712, 23 października 1943 r. zginęła w KL Auschwitz, najmłodsza Aloisie, urodzona 11 maja 1936 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6713 – 23.09.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [71].

Niewątpliwie na zakończenie opracowania tyczącego się transportu Romów do KL Auschwitz z 9 kwietnia 1943 r, podstawową kwestia byłoby prześledzenie ich dalszych losów. Spośród stu czternastu deportowanych tylko jeden przeżył, a mianowicie Anton Walter urodzony 23 marca 1922 r. w Baden koło Wiednia, numer więźniarski w KL Auschwitz Z-6029, 12 grudnia 1943 r. przeniesiony KL Natzweiler – Struthof numer więźniarski 6594, od 2 kwietnia 1945 r, przebywał w KL Dachau, tam wyzwolony, po wojnie do 1949 r. z dużą grupą Romów znalazł się w obozach dla *DP* (przesiedleńcy) w Böblingen i Boxdorf, później wyemigrował do Kanady. Z całą pewnością siedemdziesięciu sześciu zginęło, tj. prawie 76%. Jeden Anton Burianski urodzony 27 sierpnia 1906 r. w Baranowitz (Baranowice obecnie w obrębie administracyjnym Żor), numer więźniarski w KL Auschwitz Z-6055, 3 sierpnia 1944 r. przeniesiony do KL Buchenwald, numer więźniarski 74883, 9 sierpnia 1944 r. znalazł w KL Dachau, numer więźniarski 91168, tam 12 kwietnia 1945 r. zginął. Natomiast pozostali zgięli w KL Auschwitz. W przypadku dwudziestu jeden osób nie zdołano ustalić ich losów najprawdopodobniej zginęli w KL Auschwitz (18,5%). Ponadto piętnastu z nich przeniesiono do innych obozów a z tej liczby czternastu losów nie ustalono (12.3%).

Zginęli w KL Auschwitz	Zginęli w innych obozach	Losy nn prawdopodobnie zginęli w KL Auschwitz	Przeniesieni do innych obozów losy nn
75	**1**	**21**	**14**

Mężczyźni

Anton Burianski, urodzony 27 sierpnia 1906 r. w Baranowitz (Baranowice obecnie administracyjnie w obrębie Żor) z zawodu robotnik). Podczas II wojny światowej z powodów rasowy aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeistelle Darmstadt. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6055 i osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. 2 sierpnia 1944 r. przeniesiono go do KL Buchenwald, gdzie otrzymał

[70] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 265; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 22/1943, sygn. D-AuI-2/44, s. 1149; APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, 503.

[71] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/21, s. 824.

numer więźniarski 74883. Następnie osadzony w bl 58 (*Zeltlager*). 9 sierpnia 1944 r. znalazł się w KL Dachau, gdzie miał numer więźniarski 91168. 12 kwietnia 1945 r. zginą ł w KL Dachau [72].

Emil Daniel, urodzony 2 lipca 1942 r. (2 czerwca 1942 r.) w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach, ojciec, Albine de domo Francik. Po urodzeniu mieszkał wraz z rodzicami przy Mackensenstraβe 2. Pomiędzy 1 a 6 kwietnia 1943 r. z rodziną z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam otrzymał numer więźniarski Z-6039 i został osadzony w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. Po trzech tygodniach 1 maja 1943 r. (30 kwietnia 1943 r.) zginął w KL Auschwitz **[73].**

Karl Daniel, urodzony 7 stycznia 1902 r. w Zakwitz (lokalizacja miejscowości nieustalona), żona Albina de domo Francik. Przed 1930 r. zamieszkał z żoną w Břeclav w północnych Czechach. Tam na początku kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 został z powodów rasowych aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia . Po rejestracji otrzymał numer więźniarski Z-6037 i osadzono go w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. Jego dalsze losy nieustalone [74].

Karl Daniel, urodzony 00.00.1936 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, ojciec Karl, matka Albina de domo Francik. W okresie międzywojennym mieszkał z rodzicami w Břeclav. Tam na początku kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 został z rodzicami z powodów rasowych aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Po rejestracji otrzymał numer więźniarski Z-6038 i osadzono go w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. Jego dalsze losy nieustalone [75].

Josef Daniel, urodzony 00.00.1940 r. w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach, ojciec Karl, matka Albina de domo Francik. Z początkiem kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 został z rodzicami z powodów rasowych aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Po rejestracji otrzymał numer więźniarski Z-6040 i osadzono go w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 30.04. Jego dalsze losy nieustalone [76].

Waldemar Klimkeit, urodzony 1 lutego 1927 r. w Stettin (Szczecin), z zawodu robotnik. W międzywojniu mieszkał w rodzinnym mieście. Podczas II wojny światowej z powodów rasowych

---

[72] ITS-Arolsen, Politische Abteilung – KL Auschwitz, *Häftlingspersonalbogen*; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/496920?s=Burianski%20Anton&t=223868&p=21, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/10624568?s=Burianski%20Anton&t=2114339&p=21, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Dachau, *Evidenzbuch der Häftlinge*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130432119?s=Burianski%20Anton&t=532953&p=21, dostęp 09.02.20206 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung, *Geldkonto,* https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/128455011?s=Burianski%20Anton&t=239831&p=21, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung, *Geldkonto,* https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/128461268?s=Burianski%20Anton&t=239840&p=21, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung, *Geldkonto,* https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/128461522?s=Burianski%20Anton&t=239840&p=21, dostęp 09.02.2026 r.

[73] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 632; *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, (red.) J. Parcer, t. 1-2, München-New York-Paris 1993, s. 460-461, 1084-1085.

[74] *Ibidem*, s, 632; *Ibidem*, s. 1084-1085.

[75] *Ibidem*, s, 632; *Ibidem*, s. 1084-1085.

[76] *Ibidem*, s, 632; *Ibidem*, s. 1084-1085.

2 grudnia 1942 r. został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Hamburg. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6048 i osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. 16 kwietnia 19444 r. został przeniesiony do KL Buchenwald. Tam otrzymał numer więźniarski 41902. Następnie osadzony w bl 57 (*Zeltlager*). 29 października 1944 r. znalazł się w KL Mittelbau – Dora. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [77].

August Rose, urodzony 26 marca 1928 r. w Mühlaschütz (Miłocice), Gemeinde Jeltsch (gmina Jelcz-Laskowice), Kreis Ohlau (powiat Oława), ojciec Julius (z zawodu artysta), matka Alma, z zawodu robotnik. Podczas II wojny światowej mieszkał w Breslau (Wrocław) przy Friedrich-Wilhelmstraβe 68. 8 kwietna 1943 r. w miejscu zamieszkania z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Breslau. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6051 i osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. 2 sierpnia 1944 r. przeniesiono go do KL Buchenwald, gdzie otrzymał numer więźniarski 74175. Następnie osadzony w bl 58 (*Zeltlager*). 7 sierpnia 1944 r. znalazł się w KL Mittelbau – Dora. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [78].

Albert Ružička, urodzony 10 lipca 1927 r. w Rohrbach Ober-Donau, ojciec Leopold Mandel (podczas Ii wojny światowej zamieszkały w Rohrbach przy Adolf Hiltlerplatz 12) z zawodu uczeń. W okresie międzywojennym mieszkał w rodzinnej miejscowości. Podczas II wojny światowej 1 kwietnia 1943 r. w Rohrbach z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6019 i osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. Tam od 3 sierpnia 1943 r. zatrudniono go w komandzie *Maurerschule*. 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do

---

[77] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6289666?s=Klimkeit%20Waldemar&t=1672410&p=0, dostęp 12.02.2026 r.

[78] ITS-Arolsen, Kommandantur – KL Buchenwald, *Postzensurstelle*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6945906?s=Rose%20August&t=1767604&p=6, wpis 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Politische Abteilung – KL Auschwitz, *Häftlingspersonalbogen*; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/501126?s=Rose%20August&t=223892&p=6, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Politische Abteilung – KL Buchenwald, *Häftlingspersonalbogen*; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/6945906?s=Rose%20August&t=1767604&p=6, dostęp 09.02.2026 r.; APMA-B. Politische Abteilung – KL Buchenwald, *Zugangsliste*, t.4, sygn. D-Bu-3/1/4, s. 93, 100; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130555488?s=Rose%20August&t=2731287&p=7, dostęp 09.02.2026r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-424-339?s=Rose%20August, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Nachtrag zur Veränderungsmeldung vom 3.8.1944*, https://collections-server.arolsen-archives.org/G/SIMS/01010501/0019/119892720/001.jpg, dostęp 09,02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-424-339?s=Rose%20August, dostęp 09.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-424-339?s=Rose%20August, dostęp 09.02.2026 r.

KL Buchenwald, gdzie otrzymał numer więźniarski 41764. W lecie 1944 r. zatrudniony w komandzie *Steinbruch Jena*. Ostatni raz poświadczony w źródłach 27 sierpnia 1944 r., jego dalsze losy nieustalone [79].

Ferdinand Schneeberger, urodzony 24 października 1924 r. w Klosterteppel (Klášter Teplá) względnie w Lusading (Teplá – Služetin) Koło Karlowych Warów, z zawodu robotnik. W latach trzydziestych ubiegłego wieku prawdopodobnie mieszkał w rodzinnej miejscowości, a podczas II wojny światowej w miejscowości Znojmo (Znaim). Tam 6 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych wraz z bratem Hermannem został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6024. Ponad rok później 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie otrzymał numer więźniarski 42266. Tam przez pewien okres osadzony wraz z innym romskimi więźniami w bl. 57. Od 8 do 18 lipca 1944 r. przebywał jako chory w *HKB*. 29 października1944 r. przeniesiono go do KL Mittelbau – Dora i to było jego ostatnie poświadczenie zachowane w dokumentach. Jego dalsze losy nieustalone [80].

Schneeberger Hermann, urodzony 9 września 1933 r. Johannesburgu w Bawarii – Dolnej Frankonii. Podczas II wojny światowej mieszkał w miejscowości Znojmo (Znaim). Tam 6 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych wraz z bratem Hermannem został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6027. W nieustalonych okolicznościach zginął w KL Auschwitz.

---

[79] ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Buchenwald, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-70?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung, *Geldkonto,* https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Standortarzt – KL Buchenwald, Krankenkarte, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/6-3-3-2_06030302-0-175-770?s=Ruzicka%20Albert.

[80] ITS-Arolsen, Kommandantur – KL Buchenwald, *Postzensurstelle*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-27-2_01012702-089-490?s=Schneeberger%20Ferdinand, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-452-038?s=Schneeberger%20Ferdinand, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-452-038?s =Schneeberger%20Ferdinand, dostęp 05.02.2026 r.; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-001-452-038?s=Schneeberger%20Ferdinand, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Blockbestand Bl. 57*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/5282849?s=Schneeberger%20Ferdinand&t=226698&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048759?s=Schne_eberger%20Ferdinand&t=1781331&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048759?s=Schneeberger%20Ferdinand&t=1781331&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Standortarzt – KL Buchenwald, *Krankenkarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/2714668?s=Schneeberger%20Ferdinand&t=2403153&p=0, dostęp 05.02.2026 r.

Johann Schneeberger, urodzony 7 lipca 1927 r. w Hostomicach (*Hostomitz*), powiat Teplice (Landkreis Teplitz) w północnych Czechach, z zawodu robotnik. W okresie międzywojennym prawdopodobnie mieszkał w rodzinnej miejscowości, a podczas II wojny światowej w miejscowości Znojmo (Znaim). Tam 6 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6026 i osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. 16 kwietnia 19443 r. został przeniesiony do KL Buchenwald. Tam otrzymał numer więźniarski 42259. We wspomnianym obozie prawdopodobnie do połowy czerwca 1944 r. przebywał w bl. 57. Z kolei 19 czerwca 1944 r. znalazł się w KL Flossenbürg, numer więźniarski 12729. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [81].

Karl Schneeberger, urodzony 27 kwietnia 1926 r. w Ebersdorf (Harbartice), Landkreis Aussig an der Elbe (Usti nad Łabą), Sudety, z zawodu robotnik. W latach trzydziestych ubiegłego wieku prawdopodobnie mieszkał w rodzinnej miejscowości. Podczas II wojny światowej przed aresztowaniem przebywał w miejscowości Znojmo (Znaim). 4 kwietnia aresztowany z powodów rasowych przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie został oznaczony numerem więźniarskim Z-6025 i osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. Tam od 20 czerwca 1943 r. do pierwszej połowy kwietnia 1944 r. był zatrudniony w komandzie *Deutsche-Ausrüstungswerke* (*DAW*). 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie otrzymał numer więźniarski 42329. Tam przebywał do 15 stycznia 1945 r. po czym przeniesiony do KL Sachsenhausen, gdzie posiadał numer więźniarski 106163. Natomiast 27 stycznia 1945 r. powtórnie przeniesiony do KL Buchenwald, numer więźniarski 45234 i to było ostatnie jego poświadczenie w zachowanej spuściźnie aktowej. Jego dalsze lasy nie zostały ustalone [82].

---

[81] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048794?s=Schneeberger%20Johann%20&t=1781335&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048794?s=Schneeberger%20Johann%20&t=1781335&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048794?s=Schneeberger%20Johann%20&t=1781335&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Flossenbürg, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/10996408?s=Schneeberger%20Johann%20&t=1047302&p=0, dostęp 05.02.2026 r.

[82] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130563923?s=Schneeberger%20Karl%20&t=2731304&p=1, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Sachsenhausen, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Sachsenhausen, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130563924?s=Schneeberger%20Karl%20&t=2731304&p=1, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Sachsenhausen, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Buchenwald, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Standortarzt – KL Buchenwald, Krankenkarte, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0 dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung, *Geldkonto*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.;

Josef Sikora, urodzony 6 kwietnia 1922 r. w Schwarzenberg, Erzbebirgekreis, Bezirk Chemnitz, ojciec Michael, z zawodu kierowca. W okresie międzywojennym mieszkał na Morawach w Znaim (Znojmo) przy Placu Franciszkańskim 25. Podczas II wojny światowej w nieustalonych okolicznościach prawdopodobnie 4 kwietnia 1943 r. został z powodów rasowych aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymał numer więźniarski Z-6022. Następnie osadzono go w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. Po rocznym pobycie 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim 40553. Przez pewien okres był osadzony w bl. 57. 29 października 1944 r. znalazł się w KL Mittelbau – Dora i to jest ostania informacja, która zachowała się o nim w źródłach [83].

Ulrich (Olřich)Vašek, urodzony 22 września 1928 r. w Lundenburg (Břeclav) na Morawach, matka Rozalie, z zawodu robotnik. W okresie międzywojennym i podczas II światowej mieszkał w rodzinnym mieście. Tam 11 marca 1943 r. z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymał numer więźniarski Z-6033. Następnie osadzono go w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. Od 16 kwietnia do 19 października 1943 r. zatrudniony w komandzie *Deutsche-Ausrüstungswerke* (*DAW*). Następnie do 26 października przebywał jako chory w *HKB*. Następnie do 4 kwietnia 1944 r. pracował w komandzie *Bauhof* . 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim 41951. W maju 1944 r. ostatni raz poświadczony w źródłach jako chory w *HKB*. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [84].

Jego matka vide! **Rozalie Vasek**.

Wilhelm Walter, urodzony 12 marca 1924 r. w Wiedniu, z zawodu robotnik. W międzywojniu mieszkał w rodzinnym mieście. Podczas II wojny światowej przebywając w miejscowości Znojmo (Znaim) 6 kwietnia aresztowany z powodów rasowych przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymał numer więźniarski Z-6044. Następnie osadzono go

---

ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7048842?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1781341&p=0, dostęp 05.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/10996411?s=Schneeberger%20Karl%20&t=1047303&p=0. Dostęp 05.02.2026 r.

[8383838383838383][83] ITS-Arolsen, Kommandantur – KL Buchenwald, *Postzensurstelle*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/2720272?s=40553&t=2404644&p=0, dostęp 04.02,2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7110584?s=40553&t=1789728&p=0, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7110584?s=40553&t=1789728&p=0, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Blockbestand Bl. 57*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7110584?s=40553&t=1789728&p=0, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Buchenwald, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7110584?s=40553&t=1789728&p=0, dostęp 04.02.2026 r.; https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/9844427?s=40553&t=1108800&p=0, dostęp 04.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/9844427?s=40553&t=1108800&p=0, dostęp 04.02.2026 r.

[84] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.;

w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim 42889. Zapewne w maju i czerwcu 1944 r. osadzono go wraz z innymi romskimi więźniami w bl. 57. Natomiast 16 względnie 19 czerwca 1944 r. znalazł się w KL Flossenbürg. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [85].

Anton Walter, urodzony 23 marca 1922 r. w Baden koło Wiednia, z zawodu odlewnik. W okresie międzywojennym i podczas II wojny światowej mieszkał w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach. Tam też pomiędzy 1 a 6 kwietnia 1943 r. ze względów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymał numer więźniarski Z-6029. Następnie osadzono go w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. 12 grudnia 1943 r. przeniesiono go do KL Natzweiler – Struthof, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim 6594. Po czym znalazł się w KL Natzweiler – Struthof – Nackerelz (zespół sześciu podobozów: Neckarelz I, Neckarelz II, Neckargerach, Asbach, Neckarbischofsheim, i Bad Rappenau, które funkcjonowały przy fabryce amunicji o kryptonimie *Golden Fisch* (złota rybka). 2 kwietnia 1945 r. znalazł się w KL Dachau, numer więźniarski 148400. 30 kwietnia 1945 r. został wyzwolony we wspomnianym obozie. Po II wojnie światowej do 1949 r. przebywał wraz dużą grupą Romów ocalonych z zagłady w obozach dla *DP* (przesiedleńcy) w Böblingen i Boxdorf. Następnie wyemigrował do Kanady [86].

Karl Weinlich, urodzony 25 czerwca 1926 r. w Klein Wirau (Wiry) Gemeinde Groβ Merzdorf (gmina Marcinowice), Kreis Schweidnitz (powiat Świdnica), z zawodu robotnik. Podczas II wojny światowej mieszkał w Oberglogau (Głogówek), Kreis Neustadt (powiat Prudnik). Tam z powodów rasowych w nieustalonych okolicznościach został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Breslau. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymał numer więźniarski Z-6049. 16 kwietnia 1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, gdzie oznaczono go numerem więźniarskim. Tam po rejestracji 17 kwietnia

[85] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7369043?s=42889&t=1824534&p=0, dostęp 07.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7369043?s=42889&t=1824534&p=0, dostęp 07.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130574897?s=42889&t=2731323&p=0, dostęp 07.02.2026 r; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Blockbestand Bl. 57*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130574897?s=42889&t=2731323&p=0, dostęp 07.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7369043?s=42889&t=1824534&p=0, dostęp 07.02.2026 r.

[86] ITS-Arolsen, Kommandantur – KL Natzweiler – Struthof, *Postzensurstelle*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/3246220?s=Walter%20Anton&t=2437608&p=12, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen. Politische Abteilung, - KL Dachau, *Häftlingspersonalbogen,* https://collections-server.arolsen-archives.org/G/SIMS/01010602/0250/55936477/001.jpg, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Dachau, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/10776616?s=Walter%20Anton&t=2114648&p=12, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, DP Listen Böblingen – Boxdorf, *Wykazy imienne przesiedleńców*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/81971579?s=Walter%20Anton&t=230443&p=14, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Buchenwald, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Standortarzt – KL Buchenwald, *Krankenkarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-029-381?s=Vasek%20Ulrich, dostęp 06.02.2026 r.

1944 r. oznaczony numerem 39606 i osadzony wraz z innymi romskimi więźniami w bl. 57. 29 października 1944 r. przeniesiony do KL Mittelbau – Dora. Jego dalsze losy nie zostały ustalone [87].

Kobiety

Aloisie Artmann, urodzona 10.12.1930 r. w Büchling w Dolnej Bawarii, ojciec Eduard, zamieszkały w Groβ Reibersdorf w Dolnej Austrii, matka Marie de domo Frost, z zawodu uczennica. Podczas II wojny światowej mieszkała am Berg 6 w Znin (Znojmo w północnych Czech). W pierwszych dniach kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariusz Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam otrzymała numer więźniarski Z-6748 i została osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. W KL Auschwitz przebywała do 2 sierpnia 1944 r. Następnie znalazła się w KL Ravensbrück. 3 marca 1945 r. przeniesiono ją do KL Mauthausen – Gusen, gdzie została oznaczona numerem więźniarski 1192. Tam przebywał w obozie macierzystym względnie w jednym z czterech podobozów, w których umieszczono kobiety a mianowicie: Lenzing (praca przy produkcji włókien syntetycznych w firmie Lenzing Zwolle AG), Hirtenberg na południe od Wiednia(fabryka amunicji Wilhelm-Gustloff-Werke), Sankt Lambrecht w Styrii (praca w gospodarstwie rolnym SS), Mittersill (Schloβ Mittersill) w powiecie Zell am See, kraj związkowy Salzburg. Jej dalsze losy nie zostały ustalone [88].

Anna Artmann, urodzona 5 listopada 1933 r. w Sankt Peter w Badenii Wirtembergii (St. Bett in der Ane odczyt z oryginału), ojciec Eduard, zamieszkały w Groβ Reibersdorf w Dolnej Austrii, matka Marianne de domo Frost, z zawodu uczennica. W czasie II wojny światowej mieszkała am Berg 6 w Znaim (Znojmo). W pierwszych dniach kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariusz Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam otrzymała numer więźniarski Z-6749 i została

---

[87] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-043-356?s=Weinlich%20Karl, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-043-356?s=Weinlich%20Karl, dostęp 08.02.2026 r. ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-043-356?s=Weinlich%20Karl, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-5-3_01010503-002-043-356?s=Weinlich%20Karl, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130575796?s=Weinlich%20Karl&t=2731325&p=0, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Nachtrag zur Veränderungsmeldung v. 17.4.44 Namentliche Aufstellung der vom K.L. Auschwitz überstellten 883 Zigeuner*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/5282845?s=Weinlich%20Karl&t=226698&p=0. Dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7388825?s=Weinlich%20Karl&t=1827241&p=0, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7388825?s=Weinlich%20Karl&t=1827241&p=0, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7388825?s=Weinlich%20Karl&t=1827241&p=0, dostęp 08.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Standortarzt – KL Buchenwald, *Krankenkarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7388825?s=Weinlich%20Karl&t=1827241&p=0, dostęp 08.02.2026 r.

[88] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/1865441?s=Artmann%20Aloisie&t=2286059&p=0; ITS-Arolsen, dostęp 16.02.2026 r.; Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/1865441?s=Artmann%20Aloisie&t=2286059&p=0, dostęp 16.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/1865441?s=Artmann%20Aloisie&t=2286059&p=0, dostęp 16.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130124046?s=Artmann%20Aloisie&t=2163049&p=0, dostęp 16.02.2026 r.

osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. W KL Auschwitz przebywała do 2 sierpnia 1944 r. Następnie znalazła się w KL Ravensbrück. 3 marca 1945 r. przeniesiono ją do KL Mauthausen – Gusen, gdzie została oznaczona numerem więźniarski 1193. Tam przebywał w obozie macierzystym względnie w jednym z czterech podobozów, w których umieszczono kobiety a mianowicie: Lenzing (praca przy produkcji włókien syntetycznych w firmie Lenzing Zwolle AG), Hirtenberg na południe od Wiednia(fabryka amunicji Wilhelm-Gustloff-Werke), Sankt Lambrecht w Styrii (praca w gospodarstwie rolnym SS), Mittersill (Schloβ Mittersill) w powiecie Zell am See, kraj związkowy Salzburg. Jej dalsze losy nie zostały ustalone [89].

Albina Daniel de domo Francik, urodzona 8 kwietnia1900 r. w Burs Vartemigura (lokalizacja miejscowość nieustalona), mąż Karl Przed 1930 r. zamieszała z mężem w Břeclav w północnych Czechach. Tam na początku kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 została z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Po rejestracji otrzymała numer więźniarski Z-6740 i osadzoną ją w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 17 lutego 1944 r. zginęła w KL Auschwitz [90].

Katharine Daniel, urodzona 8 sierpnia 1930 r. w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach, ojciec Karl, matka Albina de domo Francik. W latach trzydziestych ubiegłego wieku mieszkała z rodzicami w rodzinnym mieście. Podczas II wojny światowej na początku kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 została z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Po rejestracji otrzymała numer więźniarski Z-6741 i osadzoną ją w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 8 maja 1943 r. zginęła w KL Auschwitz [91].

Vlasta Daniel, urodzona 16.12.1934 r. w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach, ojciec Karl, matka Albina de domo Francik. W latach trzydziestych ubiegłego wieku mieszkała z rodzicami w rodzinnym mieście. Podczas II wojny światowej na początku kwietnia 1943 r. w mieszkaniu przy Makensenstraβe 2 została z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Po rejestracji otrzymała numer więźniarski Z-6742 i osadzoną ją w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 14 kwietnia 1944 r. zginęła w KL Auschwitz [92].

Albine Lorgi, urodzona 23 czerwca 1920 r. w Mikulov (Nikolsburg), z zawodu robotnica. W okresie międzywojennym mieszkała w rodzinnym mieście. Tam z początkiem kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia. W obozie otrzymała numer więźniarski Z-6724. Następnie osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e

---

[89] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-26-4_01012604-001-083?s=Artmann%20Anna, dostęp 16.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-26-4_01012604-001-083?s=Artmann%20Anna, dostęp 16.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/1-1-26-4_01012604-001-083?s=Artmann%20Anna, dostęp 16.02.2026 r.

[90] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16, sygn. D-AuI-2/40, s. 632; *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, München-New York-Paris 1993, s. 460-461.

[91] *Ibidem*, s. 632; *Ibidem*, s. 460-461.

[92] *Ibidem*, s. 632; *Ibidem*, s. 460-461.

w KL Auschwitz II – Birkenau. W połowie sierpnia 1943 r. znalazła się w *HKB des Zigeunerlagers* jako podejrzana o tyfus plamisty [93].

Hermine Steiner, urodzona 16 lutego 1919 r. w Linzu, ojciec Jochen Weinrich, matka Maria Steiner, stan cywilny: po mężu Brandauer - rozwódka, zawód pracownica biurowa (względnie robotnica). W okresie międzywojennym i podczas II wojny światowej mieszkała w Linzu-Hart nr 38. Następnie przed 8 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalleitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywiezioną ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam została oznaczona numerem więźniarski Z-6716. Następnie osadzono ją w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e na terenie KL Auschwitz II – Birkenau. Od 22 listopada do 29 grudnia 1943 r. a następnie od 14 lutego do 24 marca 1944 r. przebywała jako chora na tyfus plamisty. 15 kwietnia 1944 r. przeniesiono ją do KL Ravensbrück, gdzie otrzymała numer więźniarski 36084. 21 sierpnia 1944 r. znalazła się w KL Buchenwald – Hasag Schlieben a 16 września 1944 r. w KL Buchenwald – Hasag Altenburg numer więźniarski 28210. 10 października 1944 r. przeniesiona do KL Auschwitz. Natomiast 29 października przywieziona na powrót do KL Ravensbrück, numer więźniarski 80791. Jej dalsze losy nieustalone [94].

Franziska Rosenberg, urodzona 10 sierpnia 1926 r. w Königs-Wusterhausen. Podczas II wojny światowej w nieustalonych okolicznościach z powodów rasowych została aresztowana. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam otrzymała numer więźniarski Z-6751 i została osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II- Birkenau. 3 sierpnia 1944 r. znalazła się w KL Ravensbrück, gdzie oznaczono ją numerem więźniarskim 48638. Jej dalsze losy nieustalone [95].

Imienny wykaz pozostałych więźniów transportu [96].

Mężczyźni

Johann Rehberger, urodzony 13.00.1920 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6005 – 27.09.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Johann Rehberger, urodzony 00.00.1933 r. w Pranitz, Kreis Altenburger Land w Turyngii, numer więźniarski Z-6006 - 27 września 1943 r. zginął w KL Auschwitz.

---

[93] APMA-B, SS-Hygiene Institut, *Begleitscheine*, segr. 18b, sygn. Hyg,Inst./29, s. 558-559;

[94] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung - KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung - KL Buchenwald, *Veränderungsmeldung vom 13. September 1944*, https://collections-server.arolsen-archives.org/H/Ous_partitions/29/@Maint/ac/qt/xy/001.jpg, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Häftlingsarbeitseinsatz – KL Auschwitz, *Häftlings-Personal-Karte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Lagerverwaltung – KL Buchenwald, *Effekten-Verzeichnis*, *Effekten-Verzeichnis*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/7727714?s=Steiner%20Hermine&t=1875949&p=0, dostęp 13.02.2026 r.; ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Ravensbrück, *Häftlings – Überstellungsliste von KL Auschwitz am 29.10.1944*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/3764760?s=Steiner%20Hermine&t=230022&p=0, dostęp 13.02.2026 r.;

[95] ITS-Arolsen, Schutzhaftlagerführung – KL Buchenwald, *Häftlingskarte*, https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/3788760?s=Rosenber%20Franziska&t=2468442&p=0, dostęp 16.02.2026 r.

[96] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1-2, München-New York-Paris 1993, s. 458-461, 1082-1087.

Franz Röberger, urodzony 00.00.1925 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6007 - dalsze losy nieustalone.

Paul Röberger, urodzony 00.00.1937 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6008 – 30.06.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Rudolf Röberger, 00.00.1937 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6009 - 26 lipca 1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Richard Röberger, urodzony 00.00.1938 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6010 - 2 lipca 1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Rudolf Rehberger, urodzony 29.12.1927 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Sophie Rehberger, zawód bez zawodu. W okresie międzywojennym mieszkał w rodzinnym mieście. Tam z początkiem kwietnia 1943 r. z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9.04.1943 r. przywieziony do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6011. Po rejestracji osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 08.12.1943 r. zginął w KL Auschwitz [97].

Robert Rehberger, urodzony 06.02.1927 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6012 – dalsze losy nieustalone.

Erick Walter, urodzony 26.09.1942 r. w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, numer więźniarski Z-6013 – 27.04.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Adolf Knopp, urodzony 05.10.1939 r. w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, numer więźniarski Z-6014 – 19.08.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Wilhelm Rehberger, urodzony 03.09.1934 r. (00.00.1936 r.) w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Barbara Rehberger (vide! Wykaz kobiet tego transportu), numer więźniarski Z-6015 – 16.10.1943 r. zginął w KL Auschwitz [98].

Hugo Rehberger, urodzony 00.00.1929 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6016 – 08.11.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Ferdinand Steiner, urodzony 00.00.1935 r. w Wiedniu numer więźniarski Z-6017 – 08.1.09. 1943 r. zginął w KL Auschwitz

Franz Karolle, urodzony 24.08.1927 r. w Schütling (względnie Schiertling) w Bawarii, numer więźniarski Z-6018 – dalsze losy nieustalone.

Adolf Rehberger, urodzony 31.05, 1882 r. w Ansbach w Bawarii numer więźniarski Z-6020 – 23.08.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Josef Raiminius, urodzony 17.01.19 r. w miejscowości Černin powiat Znojmo (względnie Břeclav), matka Therese Raiminius, z zawodu robotnik. Podczas II wojny światowej mieszkał przy Malzgasse 14 w Lundenburg (Břeclav). Tam z powodów rasowych aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. deportowany do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6021. Tam osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 17.12.1943 r zginął w KL Auschwitz [99].

Wilhelm Laferton, urodzony 30.07. 1919 r. w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach, numer więźniarski Z-6023 – dalsze losy nie ustalone.

Josef Walter, urodzony 02.03.1902 r. w Waldenstein w Dolnej Austrii, numer więźniarski Z-6028 – 25.09.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Rudolf Walter, urodzony 25.05.1925 r. w Wiedniu, numer więźniarski Z-6030 – zginął w KL Auschwitz, data nieustalona.

Robert Walter, urodzony 28.06.1928 r. w Mahr (lokalizacja miejscowości nieustalona), numer więźniarski Z-6031 – dalsze losy nieustalone.

Martin Daniel, urodzony 12.09.1935 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, matka Barbara Daniel. Podczas II wojny mieszkał z matką Kollerstraβe 89 w rodzinnym mieście. Tam z początkiem kwietnia 1943 r. wraz z matką z powodów rasowych został aresztowany przez

---

[97] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 23/1943, sygn, D-AuI-2/45, s. 605.
[98]APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, 503.
[99] APMA-B. Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t.24/1943, sygn. D-AuI-2/46, s. 403.

funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono go do KL Auschwitz, gdzie otrzymał numer więźniarski Z-6032. Następnie został osadzony w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II-Birkenau, 06.07.1943 r. zaginął w KL Auschwitz [100].

Johann Bamberger, urodzony 25.08.1931 r. w Bilina (Bilin), koło Usti nad Łabą numer więźniarski Z-6034 – 17.08.1943 r. zginął w KL Auschwitz.

Eduard Bamberger, urodzony 11.04.1934 r. w Jablonec nad Nysą Łużycką (Gablonz na der Neiβe), matka Franziska Bamberger vide! Wykaz kobiet tego transportu), przed aresztowaniem mieszkał w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach, numer więźniarski Z-6035 – 25.10.1943 r. zginął w KL Auschwitz [101].

Raimund (Raymund) Bamberger, urodzony 25.09.1939 r. w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach, matka Franziska Bamberger, numer więźniarski Z-6036 – 23.11.1943 r. zginął w KL Auschwitz [102].

Albert Hermann, urodzony 14.06,1901 r. w Mittenstädten, numer więźniarski Z-6041 – dalsze losy nie ustalone.

Josef Hermann, urodzony 18.03.1931 r w Dachau, numer więźniarski Z-6042 – dalsze losy nieustalone.

Wilhelm Hermann, urodzony 00.00.1935 r, w Semněvice koło Plizna (Semlowitz), numer więźniarski Z-6043 – 17.03.1944 r. zginął w KL Auschwitz.

Wilhelm Artmann, urodzony 29.11.1940 r. w Hollabrunn Dolna Austria, matka Marie Artmann. W czasie II wojny światowej mieszkał z matką w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach przy Bergel 6, numer więźniarski Z-6045 – 01. (02).05.1943 r. zginął w KL Auschwitz [103].

Jego matka vide! **Marie Artmann**

Rudolf Artmann, urodzony 02.05.1939 r. (02.05.1940 r.) w Schaffem (lokalizacja miejscowości nieustalona) lub miejsce urodzenia nieznane, ojciec Eduard, matka Marianne de domo Frost. Podczas II wojny światowej mieszkał z rodzicami i rodzeństwem przy Bergel 6 w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach przy Am Bergel 6, numer więźniarski Z-6046 – 18.05.1943 r. zginął w KL Auschwitz [104].

Ignatz Artmann, urodzony 20.11.1937 r. (25.10.1938 r.) w Christkirchen w Górnej Austrii lub miejsce urodzenia nieznane, ojciec Eduard matka Marianne do domo Frost, Podczas II wojny światowej mieszkał z rodzicami i rodzeństwem przy Am Bergel 6 w Znaim (Znojmo) w północnych Czechach, numer więźniarski Z-6047 – 09.07.1943 r. (07.05.1943 r.) - zginął w KL Auschwitz [105].

Bruno Franz, urodzony 13 lutego 1925 r. w Schöneit (lokalizacja miejscowości nieustalona) Schöneich (w Niemczech znajdują się miejscowości o tej nazwie: jedna koło Berlina a druga w Badenii – Wirtembergii), matka Johanna Franz, z zawodu robotnik. Podczas II wojny światowej mieszkał w Lüben (Lubin), stąd można postawić hipotezę, iż z powodów rasowych został aresztowany przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Breslau. 9 kwietnia 1943 r. dołączono go do transportu Romów do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6050. 25 grudnia 1943 r. zginął w KL Auschwitz [106].

Thomas Höllenreiner, urodzony 27.11.1900 r, numer więźniarski Z-6052

Gustav Weiss, urodzony 5 lutego 1920 r. w Neukirchen Kreis (powiat) Kassel, matka Anna Wieβ, z zawodu wikliniarz (wyplatacz koszy). W okresie II wojny światowej mieszkał an der Kläranlage Nr. 6 (przy sadnikach ścieków) w Gieβen. W nieustalonych okolicznościach z powodów rasowych został aresztowany. 9 kwietnia 1943 r. przywieziony do KL Auschwitz transportem z

[100] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 769.
[101] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t.21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 834.
[102] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 1031.
[103] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 614.
[104] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 14, sygn. D-AuI-2/2014, s. 542.
[105] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 1008.
[106] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t.24/1943, sygn. D-AuI-2/46, s. 1341.

Wiednia, numer więźniarski Z-6053. Tam osadzony w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 25.06.1943 r. zginął w KL Auschwitz [107].

Peter (Peter Josef) Hoffmann, urodzony 23.09.1920 r. w Mehren, Kreis (powiat) Daun w Nadrenii – Palatynacie, ojciec Peter, matka Elisabeth de domo Ring, z zawodu robotnik. Podczas II wojny światowej mieszkał w Büchel Nr. 1 Kreis Cochem-Zell w Nadrenii – Palatynacie. W nieustalonych okolicznościach z powodów rasowych został aresztowany. 9 kwietnia 1943 r. przywieziony do KL Auschwitz, numer więźniarski Z-6054. Tam osadzony w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 08.11.1943 r. zginął w KL Auschwitz [108].

Hans Weiss, urodzony 03.03.1943 r. w Erfurcie, ojciec Eduard, matka Berta de domo Kreutz numer więźniarski Z-6056 – 05.07.1943 r. zginął w KL Auschwitz [109].

Kobiety

Aloisia Winter (de domo Held), urodzona 05.03.1871 r. Sigmaringendorf w Badenii – Wirtembergii, ojciec Ruppret, matka Katherine, mąż Georg – wdowa. Podczas II wojny światowej mieszkała w Hochfiltzen, Kreis (powiat) Kitzbühel w Tyrolu. Tam na początku kwietnia 1943 r. z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziony do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam osadzona w *Familienzigeunerlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. numer więźniarski Z-6697. 11.05.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [110].

Hilde Rehberger, urodzona 00.00.1922 r. w Hiritz (lokalizacja miejscowości nieustalona), z zawodu robotnica, numer więźniarski Z-6698 – 23.03.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Gertrude Rehberger, urodzona 03.02.1940 r. w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, numer więźniarski Z-6699 – 28.04.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [111].

Therese Rehberger, urodzona 03.05.1926 r. w Zwettl w Dolnej Austrii, numer więźniarski Z-6700 – jej dalsze losy nieustalone.

Therese Rehberger, urodzona 11.03.1893 r. w Šimanov – Szumawa (Simetschlag) w południowych Czechach przy granicy z Austrią, numer więźniarski Z-6701 – 28.08.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Adelheid Rehberger, urodzona 11.12.1939 r. w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, numer więźniarski Z-6702 – 06.11.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Josefine Rehberger, urodzona 14.03.1929 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6703 – 25.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Leopoldine Rehberger, urodzona 12.03.1938 r. w Mikulov (Nikolsburg)na Morawach, matka Marie Rehberger. Na początku kwietnia 1943 r. wraz z matką z powodów rasowy została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 09.04.1943 r. została przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6704. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 25.05.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [112].

Jej matka vide! **Marie Rehberger**.

Rosalie Rehberger, urodzona 08.09.1931 r., w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Marie Rehberger. Na początku kwietnia 1943 r. wraz z matką z powodów rasowy została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 09.04.1943 r. została przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6705. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 31.05.1943 zginęła w KL Auschwitz.

---

[107] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 127.
[108] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 22/1943, sygn. D-AuI-2/44, s. 172.
[109] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t.17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 726.
[110] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 21.
[111] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 197.
[112] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 14/1943, sygn. D-AuI-2/2825, s. 1364.

Margarete Rehberger, urodzona 24.09.1936 r. . w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, numer więźniarski Z-6706 – 14.09.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Marianne Rehberger, urodzona 01.01.1926 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Sophie Rehberger, bez zawodu. W międzywojniu mieszkała w rodzinnym mieście. Tam z początkiem kwietnia 1943 r, z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6707. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 13.08.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [113].

Jej brat vide! **Rudolf Rehberger.**

Aloisie Walter, urodzona 24.04.1924 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, z zawodu pieśniarka, numer więźniarski Z-6708 – 18.03.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Marie Walter, urodzona 00.00.1885 r. w Hostitz (Hoštice) na pograniczu czesko-austriackim, z zawodu robotnica, numer więźniarski Z-6709 – 08.09.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Anna Knopp, urodzona 12.01.1903 r. w Olomouc - Ołomuniec (Olmütz) z zawodu robotnica, Przed 03.09.1924 r. zamieszkała Mikulov (Nikolsburg) na Morawach. Tam na początku kwietnia 1943 r. z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6710, po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II. w KL Auschwitz II – Birkenau, 01.10.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Therese Knopp, urodzona 03.09.1924 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, z zawodu robotnica, matka Anna Knopp de domo Rehberger, 09.04.1943 r. osadzona z *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau, numer więźniarski Z-6711 – 22.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Jej matka i siostry vide **Anna Knopp**, **Marie Knopp**, **Aloisie Knopp**.

Marie Knopp, urodzona 19.10.1932 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Anna Knopp de domo Rehberger. Podczas II wojny światowej mieszkała z matką w rodzinnym mieście. 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski 23.10.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [114].

Jej matka i siostry vide! **Anna Knopp**, **Therese Knopp**, **Aloisie Knopp**.

Aloisie Knopp, urodzona 11.05.1936 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, matka Anna Knopp de domo Rehberger, numer więźniarski Z-6713 – 23.09.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Jej matka i siostry vide! **Anna Knopp**, **Therese Knopp**, **Marie Knopp**.

Barbara Rehberger, urodzona 03.05.1910 r. w Mikulov (Nikolsburg) na Morawach, ojciec Dominik, matka Therese do domo Raiminius, bez zawodu. Do wybuchu II wojny światowej mieszkała przy Badhausplatz 14 w rodzinnym mieście. Z początkiem kwietnia 1943 r z powodów rasowych aresztowana. 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia numer więźniarski Z-6714. Tam osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 12.10.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [115].

Jej córka vide! **Helene Rehberger**.

Helene Rehberger, urodzona 10.02.1932 r. w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, matka Barbara Rehberger. Podczas II wojny światowej mieszkała z matką przy Badhausplatz 14 w rodzinnym mieście. 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6715. Tam osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 28.11.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [116].

Jej matka vide! **Barbara Rehberger**.

Monika Steiner, urodzona 27.02.1943 r. w Linzu, matka Hermine Steiner. Od urodzenia mieszkała w Linzu-Hart nr 38. Następnie przed 8 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została

---

[113] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 18/1943, sygn. D-AuI-2/42, s. 1175.
[114] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/21, s. 824.
[115] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 265.
[116] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 22/1943, sygn. D-AuI-2/44, s. 1149.

aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalleitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywiezioną ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam została oznaczona numer więźniarskim Z-6717. 08.06.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Jej matka vide! **Hermine Steiner**.

Johanna Steiner, urodzona 22.09.1941 r. (względnie 22.01.1941 r.) w Linzu, matka Hermine Steiner. Od urodzenia mieszkała w Linzu-Hart nr 38. Następnie przed 8 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalleitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywiezioną ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam została oznaczona numer więźniarski Z-6718. 26.04.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [117].

Jej matka vide! **Hermine Steiner**.

Elisabeth Steiner – Brandauer (odczyt z oryginału Baumann), urodzona 26.04.1936 r. miejscowość urodzenia nieznana, matka Hermine Steiner. Od urodzenia mieszkała w Linzu-Hart nr 38. Następnie przed 8 kwietnia 1943 r. z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalleitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywiezioną ją do KL Auschwitz transportem z Wiednia. Tam została oznaczona numerem więźniarski Z-6719. 18.08.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [118].

Jej matka vide! **Hermine Steiner**.

Anna Rehberger (de domo Raiminius), urodzona 05.11.1887 r. w Prambochkirchen (Brambochkirchen odczyt z oryginałów), okręg Eferding w Górnej Austrii, mąż Adolf. W okresie II wojny światowej mieszkała w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach. Tam z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6720. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 10.10.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [119].

Aloisia Gaska, urodzona 17.05. 1909 r. Olschany (lokalizacja miejscowości nieustalona) numer więźniarski Z-6721 – 01.05.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Marie Rehberger (de domo Raiminius), urodzona 11.10.1916 r. w miejscowości Černin koło Znojmo (Znin) w północnych Czechach, matka Zofia Raiminius, mąż Dominik, zawodu robotnica. Podczas II wojny światowej mieszkała w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, gdzie z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6722. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 10.07.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [120].

Mari Jochmann, urodzona 11.03.1908 r. w Wolan (lokalizacja miejscowości nieustalona, z zawodu robotnica, numer więźniarski Z-6723 – 29.08.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Franciska Bamberger-Laferton (Lafertou odczyt z oryginału), urodzona 03.01.1876 r. w Seewiesen, gmina Turnau w Styrii, numer więźniarski Z-6725 – 10.07.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Rosalie Schneeberger, urodzona 25.05.1897 r. w Gänserndorf (odczyt z oryginału Gänsendorf) w Dolnej Austrii, numer więźniarski Z-6726 – 00.00.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Anna Schneeberger, urodzona 03.11.1928 r. w Gieshübel (lokalizacja miejscowość nieustalona z powodu występowania tej miejscowej nazwy ma terenie Niemiec Czech i Polski, prawdopodobnie Olečnice v Orlický horách – Góry Orlickie), z zawodu robotnica, numer więźniarski Z-6727 – jej dalsze losy nieustalone.

Marie Schneeberger, urodzona 20.02.1930 r. w Gieshübel (lokalizacja miejscowość nieustalona z powodu występowania tej miejscowej nazwy ma terenie Niemiec Czech i Polski, prawdopodobnie

---

[117] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 331.
[118] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 1442.
[119] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 152.
[120] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 1063.

Olečnice v Orlický horách – Góry Orlickie), numer więźniarski Z-6728 – 25.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Elisabeth Walter, urodzona 13.12.1898 r. w Schattendorf, gmina Mattersburg Burgerland, matka Franciska Brand, mąż Josef. Podczas II wojny światowej mieszkała przy Straβe der SA 19 w Znaim (Znojmo). Tam z początkiem kwietnia1943 r. z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wiem. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6729. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 07.08.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [121].

Barbara Daniel, urodzona 14.02.1902 r. w Vrbič (lokalizacja miejscowość nieustalona). Podczas II wojny światowej mieszkała z samem Martinem w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach przy Kollenstraβe 89. Z początkiem kwietnia 1943 r. wraz z synem z powodów rasowych została aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziono ją do KL Auschwitz. gdzie otrzymała numer więźniarski Z-6730. W nieustalonych okolicznościach zginęła w KL Auschwitz [122].

Filomena Daniel, urodzona 05.03.1927 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, matka Barbara Daniel, z zawodu robotnica, podczas II wojny światowej mieszkała z matką przy Kollerstraβe 89. Tam z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przewieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6731. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinki B.II.e w KL Auschwitz II - Birkenau . 24.10.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [123].

Angela Daniel, urodzona 17.04.1928 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, numer więźniarski Z-6732 – 12.09.1943 r. zginęła w KL Auschwitz.

Helena Daniel, urodzona 08.02.1933 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, numer więźniarski Z-6733 – dalsze losy nieustalone.

Rozalie Vasek, urodzona 13.09.1908 r. w Urbanice lokalizacja miejscowości nieustalona ze względu na kilka miejscowości o tej nazwie na terenie Czech (Urbanitz), Przed aresztowaniem mieszkała z córkami Barbarą, Anastazie i Elisabeth przy Mackensenstraβe 2 w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach, 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski, Z-6734. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 19.03.1944 r. zginęła w KL Auschwitz [124].

Barbara Vasek, urodzona 13.03.1940 r. w Lundenburg (Břeclav) w północnych Czechach, matka Rozalia. W rodzinnym mieście z matką Rozalią i dwiema siostrami z powodów razowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 09.04.1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6735. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 27,04.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [125]

Jej matka vide! **Rozalie Vasek**

Anastazie Vasek, urodzona 20.12.1933 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, numer więźniarski Z-6736 – 07.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Jej matka vide! **Rozalie Vasek**

Elisabeth Vasek, urodzona 00.00.1936 r. w Břeclav (Lundenburg) w północnych Czechach, matka Rozalie. Tam do aresztowania mieszkała z matką i siostrami przy Mackensenstraβe 2. 9 kwietnia 1943 r. z powodów przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer

---

[121] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 18/1943, sygn. D-Au-I-2/42, s, 930.
[122] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 17/1943, sygn. D-AuI-2/41, s. 769.
[123] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 21/1943, sygn. D-AuI-2/43, s. 959.
[124] *Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau=Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau=Gedenkbuch. Die Sinti und Roma in Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, t. 1, (red. J. Parcer, München-New York-Paris 1993, s. 460-461.
[125] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 16/1943, sygn. D-AuI-2/40, s. 121.

więźniarski Z-6737, osadzona w *Zigeunerfamilienlager*, na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau, 11.11.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [126].

Jej matka vide! **Rozalie Vasek**

Franziska Bamberger, urodzona 09.02.1909 r. w Bratslebrunn (lokalizacja miejscowość nieustalona), numer więźniarski Z-6738 – jej dalsze losy nieustalone.

Olga Bamberger, urodzona 05.07.1935 r. w Sternberg (Šternberk) na Morawach koło Ołomuńca, numer więźniarski Z-6739 – jej dalsze losy nieustalone.

Leopoldine Hermann (de domo Bamberger-Laferton), urodzona 12-.08.1903 r. w Waldsee (Waldses odczyt z oryginału), (Lokalizacja miejscowości nie ustalona w krajach związkowych Nadrenia-Palatynat i Badenia-Wirtembergia występuje kilka nazw miejscowych o tym brzmieniu), ojciec Franz, matka Franciska de domo Brandt, mąż Herman. Podczas II wojny światowej mieszkała Znaim (Znojmo) w północnych Czechach. Tam aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6743. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 22.07.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [127].

Else Hermann, urodzona 19.12.1932 r. w Brüsse (lokalizacja miejscowości nieustalona), numer więźniarski Z-6744 – 09.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Therese Hermann, urodzona 09.06.1924 r. w Bruck a/d Mur w Styrii, numer więźniarski Z-6745 – 09.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Hermine Hermann, urodzona 12.03.1939 r, w Nikolsburg (Mikulov) na Morawach, numer więźniarski Z-6746 – 07.01.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Marie Artmann, urodzona 15.02.1923 r. w Horitschon (odczyt z oryginału Horitschen) w Burgerland, ojciec Eduard, matka Marianne do domo Frost. Podczas wojny mieszkała z synem Wilhelmem z Znaim (Znojmo). Tam z powodów rasowych wraz synem Wilhelmem aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6747. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.IIe w KL Auschwitz II - Birkenau – jej dalsze losy nieustalone.

Karoline Artmann, urodzona 23.10.1934 r. w Grazu, ojciec Eduard, matka Marie do domo Frost. W okresie II wojny światowej mieszkała z rodzicami i rodzeństwem przy Bergelstraβe 6. Tam z powodów rasowych aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Wien. 9 kwietnia 1943 r. przywieziona do KL Auschwitz transportem z Wiednia, numer więźniarski Z-6750. Po rejestracji osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 17.05.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [128].

Gertrud Rose, urodzona 06.12.1929 r. Klein Kottorz (1936-1946 Klein Kochen), (odczyt z oryginału Kl. Kotorz), (Kotórz koło Turawy), prawdopodobnie aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Breslau, numer więźniarski Z-6752 – 04.02.2026 r. zginęła w KL Auschwitz.

Brigitt Moer, urodzona 11.03.1937 r. w Breslau (Wrocław), prawdopodobnie aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Breslau, numer więźniarski Z-6753 – 01.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Marie Richter, urodzona 15.03.1938 r. w Grottkau (Grodków), prawdopodobnie aresztowana przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeileitstelle Breslau, numer więźniarski Z-6754 – 13.03.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

Josefine Weninger, urodzona 28.05.1939 r. w Lamdshut w Dolnej Bawarii, numer więźniarski Z-6755 – jej dalsze losy nieustalony.

Johanna Vrba, urodzona 27.06.1906 r. Dombrowka (lokalizacja miejscowości nieustalona), z zawodu robotnica, numer więźniarski Z-6756 – 14.04.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

---

[126] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 22/1943, sygn. D-AuI-2/44, s. 274.
[127] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 22/1943, sygn. D-AuI-2/42, s.95.
[128] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 14/1943, sygn. D-AuI-2/1801, s. 323.

Marie Dewis (Devis) (de domo Schmidt), urodzona 07.05.1902 r. w Cheine (Cheine-Seebenau koło Salzwedel, Saksonia-Anhalt), matka Anna Schmidt, mąż Martin, z zawodu robotnica. W okresie II wojny światowej mieszkała w Braunschweig-Veltenhof (Brunszwik) Tam z powodów rasowych aresztowana prawdopodobnie przez funkcjonariuszy Kriminalpolizeistelle Braunschweiig i skierowana do Breslau (Wrocław), gdzie 9 kwietnia 1943 r. dołączono ją do transportu do KL Auschwitz, po rejestracji otrzymała numer więźniarski Z-6757 i została osadzona w *Zigeunerfamilienlager* na odcinku B.II.e w KL Auschwitz II – Birkenau. 09.12.1943 r. zginęła w KL Auschwitz [129].

Pauline Knöpfel, urodzona 25.06.1913 r. w Magdeburgu, z zawodu robotnica, numer więźniarski Z-6758 – 17.02.1944 r. zginęła w KL Auschwitz.

[129] APMA-B, Politische Abteilung, *Sterbebücher*, t. 23/1943, sygn. D-AuI-2/45, s. 941;

CENTRUM HISTORII I KULTURY ROMÓW

INSTYTUCJA KULTURY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

KULTURALNA MAŁOPOLSKA

Dr Jerzy Marek Dębski

urodzony 2 lutego 1949 roku w Kamieńsku (obecnie Jedlina Zdrój), historyk związany od ponad 45 lat z Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau, gdzie pracuje w Centrum Badań jako specjalista od historii obozów koncentracyjnych, biografistyki oraz dziejów Polskiego Państwa Podziemnego. Absolwent historii na Uniwersytecie Jagiellońskim i studiów doktoranckich w WSP im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, doktor nauk humanistycznych (2006). Przeszedł przez stanowiska asystenta, kustosza, historyka-programisty baz danych, aktywnie realizował projekty komputeryzacji akt obozowych w międzynarodowej współpracy z Max Planck Institut, był organizatorem dwóch międzynarodowych konferencji naukowych („Między Auschwitz a Kołymą", „Zagłada – Pamięć – Nadzieja") i stypendystą m.in. Goethe Institut, Uniwersytetu w Salzburgu, Instytutu Yad Vashem, gościnnym wykładowcą na uniwersytetach w Niemczech i Austrii. Autor ponad tysiąca pięciuset biogramów w serii słowników biograficznych więźniów Auschwitz-Birkenau, licznych monografii (m.in. o prześladowaniach Romów, elitach prawniczych i oficerskich w KL Auschwitz), współautor „Romowie i Sinti w KL Auschwitz", prac redakcyjnych („Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau", „Death Books from Auschwitz"), artykułów naukowych o totalitaryzmach, losach mniejszości narodowych i Polskim Państwie Podziemnym.